

ΕΚΘΕΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2017

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
ΔΙΕΥΘΥΝΤΙΚΗ ΣΥΝΟΨΗ	4
ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑΣ ΤΩΝ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ ΣΤΙΣ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΕ ΜΕΓΑΛΕΣ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	5
ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ	5
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ	10
ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΕ ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΕΓΓΥΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΠΟΥ ΑΠΟΡΡΕΟΥΝ ΑΠΟ ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΣΕ ΕΚΚΡΕΜΟΤΗΤΑ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΔΑΝΕΙΩΝ	15
ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ	15
ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	23
ΑΓΩΓΕΣ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΣΕ ΕΞΕΛΙΞΗ	28
ΠΟΣΑ ΠΟΥ ΕΚΚΡΕΜΟΥΝ ΓΙΑ ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΕΙΣ ΤΕΜΑΧΙΩΝ ΓΗΣ	30
ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΑΠΟ ΤΟ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΤΟΜΕΑ, ΤΟΥΣ ΚΡΑΤΙΚΟΥΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ, ΤΙΣ ΟΝΤΟΤΗΤΕΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ, ΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ, ΤΙΣ ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ-ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ	33
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	33
ΟΝΤΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ	41
ΑΡΧΕΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	52
ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ	55

Βάσει του Άρθρου 58 του περί Δημοσιονομικής Ευθύνης και Δημοσιονομικού Πλαισίου Νόμου, ο Υπουργός Οικονομικών είναι υπεύθυνος για την εποπτεία των δημοσιονομικών κινδύνων που ενδέχεται να έχουν σημαντική επίπτωση στα δημοσιονομικά μεγέθη. Σύμφωνα με το πιο πάνω Άρθρο, ο Υπουργός Οικονομικών θα πρέπει να ετοιμάσει και να υποβάλει έκθεση δημοσιονομικών κινδύνων μαζί με τον Προϋπολογισμό, αναλύοντας τους πιθανούς κινδύνους που έχει αναγνωρίσει. Η έκθεση στοχεύει επίσης στην υποβολή μέτρων για τον μετριασμό αυτών των κινδύνων.

Η έκθεση λαμβάνει υπόψη τις κύριες αιτίες από όπου μπορούν να προκύψουν κίνδυνοι οι οποίοι θα έχουν σημαντικές επιπτώσεις στις δημοσιονομικές προοπτικές. Οι κύριες αιτίες όπως αναλυτικά περιγράφονται πιο κάτω είναι οι αρνητικές μακροοικονομικές εξελίξεις, η έκθεση του κράτους σε ενδεχόμενες υποχρεώσεις λόγω εγγυήσεων και δημοσιονομικοί κίνδυνοι που προκύπτουν από το χρηματοοικονομικό τομέα, τους κρατικούς οργανισμούς, τις οντότητες της γενικής κυβέρνησης, τις αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης, τις κρατικές επιχειρήσεις και τις συμπράξεις ιδιωτικού και δημόσιου τομέα. Η Έκθεση εισηγείται επίσης μέτρα που θα οδηγήσουν σε μετριασμό των δημοσιονομικών κινδύνων.

Η επόμενη Έκθεση Δημοσιονομικών Κινδύνων θα συνταχθεί κατά τη διάρκεια της ετοιμασίας και υποβολής του Προϋπολογισμού για το 2019.

Οι κύριες αιτίες απ' όπου μπορούν να προκύψουν δημοσιονομικοί κίνδυνοι αφορούν κυρίως:

- Αρνητικές μακροοικονομικές εξελίξεις που θα οδηγήσουν σε χαμηλότερο (από τον προβλεπόμενο) ρυθμό ανάπτυξης και κατά συνέπεια θα έχουν αρνητικό αντίκτυπο κατά κύριο λόγο στις επιδόσεις των δημοσίων οικονομικών, της ανεργίας και στην εξέλιξη του δημοσίου χρέους
- Καταβολή εκ μέρους του κράτους ποσών που αφορούν κυβερνητικές εγγυήσεις που δόθηκαν προς τρίτους.
- Διαγραφή ποσών που αφορούν κυβερνητικά δάνεια
- Καταβολή ποσών από δικαστικές αποφάσεις που είναι σε εκκρεμότητα εναντίον της Κυπριακής Δημοκρατίας
- Αύξηση των οφειλομένων ποσών που αφορούν απαλλοτριώσεις γης (λόγω επιπρόσθετων αποζημιώσεων) για τα οποία οι οικονομικές προσφορές που έγιναν από την Κυπριακή Δημοκρατία στους ιδιοκτήτες δεν έχουν γίνει αποδεκτές
- Αποσταθεροποίηση τραπεζικού συστήματος και έλλειψη ρευστότητας στην αγορά
- Αρνητικές οικονομικές επιδόσεις των οντοτήτων δημοσίου δικαίου, των Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των Συμπράξεων Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα
- Πολιτικός κίνδυνος

Τα κύρια μέτρα που λαμβάνονται ή σχεδιάζεται να ληφθούν άμεσα για μετριασμό των πιο πάνω κινδύνων είναι τα ακόλουθα:

- Έχει αναπτυχθεί πλαίσιο για την παρακολούθηση των δημοσιονομικών κινδύνων καθώς και των αλληλεπιδράσεων τους. Αυτό επιτρέπει την έγκαιρη αντίδραση σε τυχόν δυσμενείς εξελίξεις
- Αυστηρή προσήλωση στον στόχο ισοσκελισμένου προϋπολογισμού
- Μέτρα ενίσχυσης της ανάπτυξης
- Διαρθρωτικές αλλαγές στον ευρύτερο δημόσιο τομέα
- Δημιουργία ενός πλαισίου διαχείρισης/ έγκρισης κυβερνητικών εγγυήσεων σε συστηματική βάση
- Υποθέσεις που σχετίζονται με απαλλοτριώσεις γης διακανονίζονται μέσω δικαστηρίου και τα ανεξόφλητα ποσά καταβάλλονται με βάση συμφωνημένα χρονοδιαγράμματα πληρωμών
- Ενίσχυση ρυθμιστικού και εποπτικού πλαισίου χρηματοπιστωτικού συστήματος
- Μέτρα για πιο αποδοτική λειτουργία των Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης
- Μέτρα για άρτια εκπροσώπηση της Κυπριακής Δημοκρατίας ενώπιον των διεθνών και κυπριακών δικαστηρίων

ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Πληροφορίες

Οι μακροοικονομικές παραδοχές αποτελούν τη βάση της διαμόρφωσης της εκάστοτε οικονομικής και δημοσιονομικής πολιτικής οι οποίες αντικατοπτρίζονται στην κατάρτιση του Κρατικού Προϋπολογισμού. Οποιοσδήποτε μεταβολές στις μακροοικονομικές προβλέψεις δύναται να δημιουργήσουν κινδύνους από πλευράς εσόδων και από πλευράς δαπανών και κατ' επέκταση να επηρεάσουν αρνητικά την πορεία των δημοσίων οικονομικών και τις χρηματοδοτικές ανάγκες.

Πιο συγκεκριμένα, ο Προϋπολογισμός είναι ιδιαίτερα ευαίσθητος σε παραμέτρους όπως ο ρυθμός ανάπτυξης (επηρεάζει κυρίως τα έσοδα του κράτους αλλά και τις κοινωνικές παροχές οι οποίες εξαρτώνται από το επίπεδο απασχόλησης) και οι εξελίξεις στα επίπεδα των τιμών (επηρεάζεται η πορεία των δημοσίων εσόδων, η βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους καθώς και οι τιμές των αγαθών και υπηρεσιών που αγοράζει το κράτος).

Μέσα σε αυτά τα πλαίσια, είναι πολύ σημαντική η στενή παρακολούθηση των μακροοικονομικών εξελίξεων, όπως επίσης και η ανάλυση για το πώς οι εξελίξεις αυτές επηρεάζουν τα δημόσια οικονομικά.

Σημειώνεται ότι το διεθνές οικονομικό περιβάλλον συνεχίζει να χαρακτηρίζεται από αβεβαιότητα, γεγονός που καθιστά δυσκολότερες τις εκτιμήσεις για τις προοπτικές της κυπριακής οικονομίας.

Στα πλαίσια αυτά, οι μακροοικονομικές προβλέψεις που περιλαμβάνονται στο Στρατηγικό Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής 2018-2020 είναι συνετές και ρεαλιστικές, έτσι ώστε να μειωθεί ο κίνδυνος δημοσιονομικής εκτράχυνσης.

Ανάλυση Κινδύνων

Οι κύριες παραδοχές σε σχέση με το βασικό σενάριο καθώς και οι εκτιμήσεις κινδύνων, συνοψίζονται στον πιο κάτω Πίνακα:

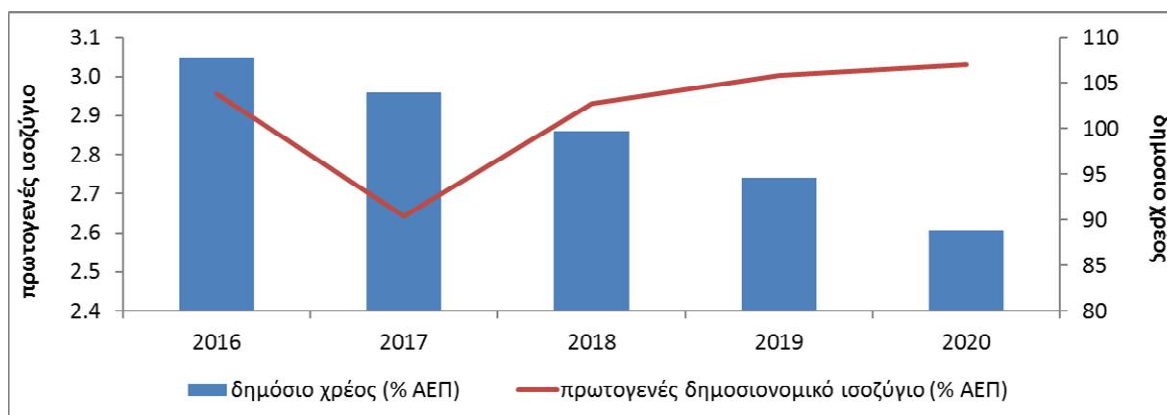
<u>Μακροοικονομικός Δείκτης</u>	<u>Βασικό Σενάριο</u>	<u>Εκτίμηση Κινδύνων</u>
1. Ρυθμός ανάπτυξης	Ομαλή έξοδος του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ε.Ε.	Προβληματική έξοδος του Ηνωμένου Βασιλείου δημιουργώντας παρατεταμένη αβεβαιότητα – αρνητικό αντίκτυπο στην οικονομία του Ηνωμένου Βασιλείου όσο και της Ευρωπαϊκής Ένωσης με προεκτάσεις στην κυπριακή οικονομία (αποδυνάμωση της στερλίνας έναντι ευρώ, μείωση επενδύσεων από Η.Β και αύξηση κόστους δανεισμού για το κράτος).
	Ομαλοποίηση Ρωσικής οικονομίας	Σημαντική επιβράδυνση της Ρωσικής οικονομίας ως αποτέλεσμα μείωσης των τιμών πετρελαίου καθώς και περαιτέρω επιδείνωση των σχέσεων μεταξύ Ε.Ε. και Ρωσίας.
	Περιορισμένες επιπτώσεις από εξελίξεις στην ελληνική οικονομία	Σημαντική επιδείνωση της ελληνικής οικονομίας και ενίσχυση της γενικής αβεβαιότητας – αποτυχία στις διαπραγματεύσεις για ελάφρυνση του ελληνικού χρέους.
	Σταθεροποίηση και εδραίωση της ανάκαμψης της Ευρωπαϊκής οικονομίας	Στασιμότητα Ευρωπαϊκής οικονομίας.
	Ομαλοποίηση του κυπριακού τραπεζικού τομέα και σταδιακή παροχή ρευστότητας στην αγορά	Επιδείνωση της κατάστασης του τραπεζικού τομέα, περαιτέρω αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, δημιουργία κεφαλαιακών αναγκών και έλλειψη ρευστότητας στην αγορά.

2. Πληθωρισμός	Σταδιακή αύξηση του επιπέδου τιμών δεδομένης της ανάκαμψης της οικονομίας	-Στασιμότητα στο επίπεδο τιμών ως επακόλουθο περιορισμένης ζήτησης αγαθών και υπηρεσιών. - Αύξηση της διεθνούς τιμής του πετρελαίου με αρνητικό αντίκτυπο κυρίως στη ζήτηση αλλά και στην προσφορά αγαθών και υπηρεσιών.
----------------	---	---

Σημαντική είναι επίσης η ανάλυση ευαισθησίας (sensitivity analysis) του δημόσιου χρέους. Το δημόσιο χρέος εκτιμάται ότι θα τεθεί σε πτωτική τροχιά από το 2017 και θα περιορισθεί στο 104,0% του ΑΕΠ. Ακολούθως, εκτιμάται ότι το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ, το 2018 και 2019 θα κατέλθει στο 99,7% και 94,6%, αντίστοιχα, ενώ το 2020 προβλέπεται να συρρικνωθεί περαιτέρω και να περιορισθεί στο 88,8% του ΑΕΠ.

Σύμφωνα με την ανάλυση ευαισθησίας (sensitivity analysis) που έχει διεξαχθεί από το Υπουργείο Οικονομικών, το δημόσιο χρέος κρίνεται βιώσιμο κάτω από όλα τα σενάρια στα οποία υιοθετούνται δυσμενέστερες παραδοχές, με στόχο την αξιολόγηση της δυναμικής του δημόσιου χρέους.

Η εξέλιξη του πρωτογενούς ισοζυγίου και του δημόσιου χρέους, σύμφωνα με το βασικό σενάριο, παρουσιάζεται στο πιο κάτω διάγραμμα:

Αναλυτικά, τα αποτελέσματα έχουν ως ακολούθως:

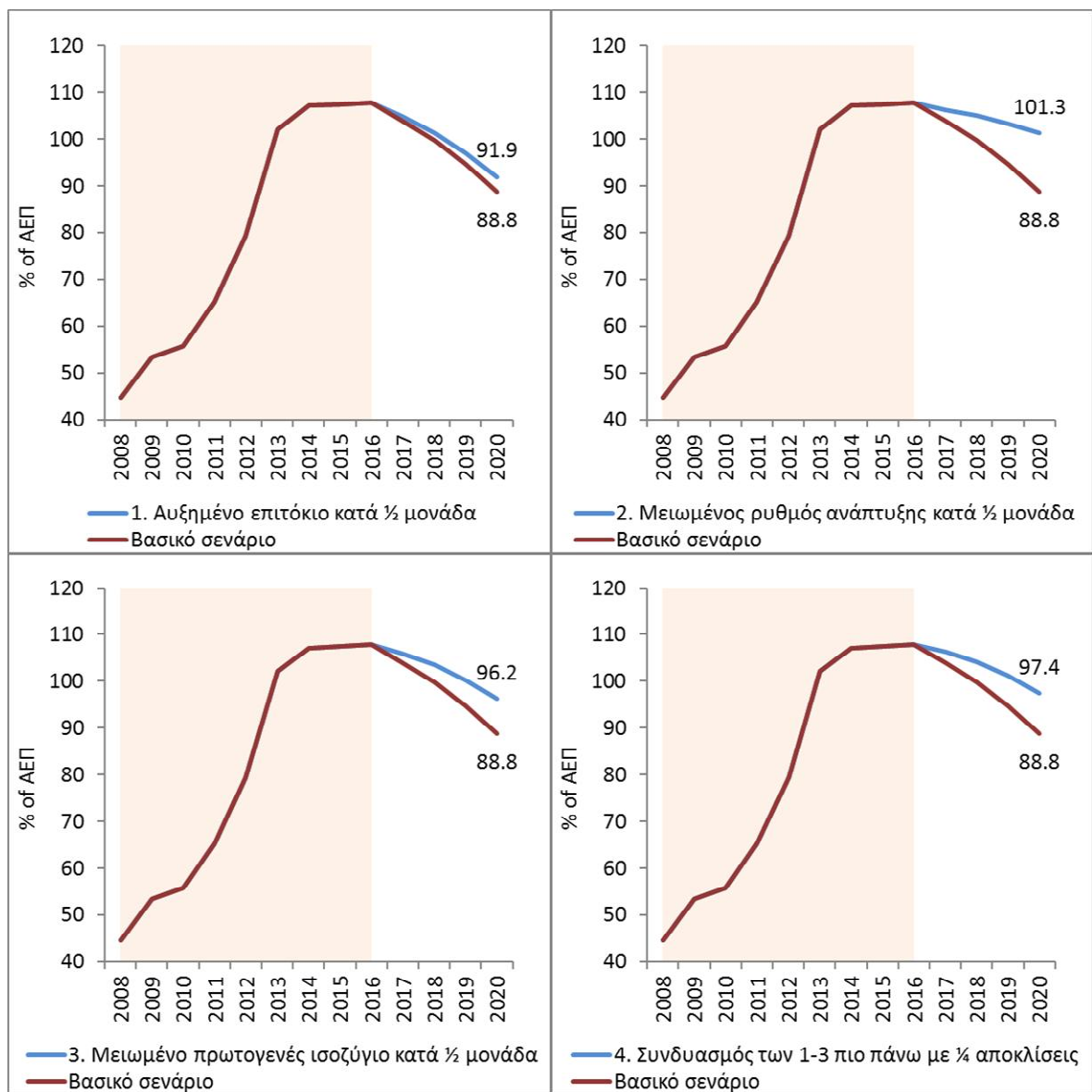
- Το εναλλακτικό σενάριο 1 (αύξηση των πραγματικών επιτοκίων κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως) αν και παρουσιάζει απόκλιση από το βασικό σενάριο, το δημόσιο χρέος παρουσιάζει πτωτική τάση πλησιάζοντας το 91,9% του ΑΕΠ το 2020 και ως εκ τούτου κρίνεται βιώσιμο.
- Το εναλλακτικό σενάριο 2 (μείωση πραγματικού του ΑΕΠ κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως), παρουσιάζει απόκλιση από το βασικό σενάριο κατά περίπου 12 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ, εφόσον λαμβάνονται υπόψη οι ιστορικοί αρνητικοί ρυθμοί

ανάπτυξης του ΑΕΠ κατά την περίοδο 2012-14, φθάνοντας στο 101,3% το 2020. Εντούτοις, το σενάριο κρίνεται ως βιώσιμο εφόσον το δημόσιο χρέος ακολουθεί σταθερά πτωτική πορεία.

- Το εναλλακτικό σενάριο 3 (μείωση του πρωτογενούς ισοζυγίου κατά το μισό της τυπικής απόκλισης του 10-ετούς ιστορικού μέσου όρου, ετησίως) παράγει ψηλότερα ποσοστά του χρέους ως προς το ΑΕΠ σε σύγκριση με το βασικό σενάριο, με το περιθώριο να αυξάνεται σταδιακά κάθε χρόνο. Παρόλα αυτά, η τάση που παρουσιάζει είναι πτωτική και ως εκ τούτου το δημόσιο χρέος κρίνεται βιώσιμο, πλησιάζοντας το 96,2% του ΑΕΠ το 2020.
- Το εναλλακτικό σενάριο 4 με συνδυασμό των τριών σεναρίων πιο πάνω (κατά το ¼ της τυπικής απόκλισης των 10-ετούς ιστορικών μέσων όρων, ετησίως) αν και παράγει ψηλότερο ποσοστό του χρέους ως προς το ΑΕΠ σε σχέση με το βασικό σενάριο, το δημόσιο χρέος εξακολουθεί να διατηρεί πτωτική τάση και μειώνεται κάτω του 100% του ΑΕΠ το 2020. Το δημόσιο χρέος ως εκ τούτου κρίνεται βιώσιμο.

Πιο κάτω παρατίθεται πίνακας και σχετικές γραφικές παραστάσεις με τα αποτελέσματα των σεναρίων ευαισθησίας του δημοσίου χρέους:

Σενάρια Πολιτικής	2016	2017	2018	2019	2020
Βασικό σενάριο	107,8	104,0	99,7	94,6	88,8
1. Αυξημένο επιτόκιο κατά μισή μονάδα ετησίως	107,8	104,8	101,4	97,0	91,9
2. Μειωμένος ρυθμός ανάπτυξης κατά μισή μονάδα ετησίως	107,8	106,3	105,0	103,3	101,3
3. Μειωμένο πρωτογενές ισοζύγιο κατά μισή μονάδα ετησίως	107,8	105,9	103,5	100,2	96,2
4. Συνδυασμός των 1-3 πιο πάνω με αποκλίσεις της τάξης του ¼ μονάδας από βασικό σενάριο	107,8	106,2	104,2	101,2	97,4

Μέτρα Μετριασμού Των Κινδύνων

Το γεγονός και μόνο ότι οι μακροοικονομικές προβλέψεις στις οποίες βασίζεται ο Προϋπολογισμός είναι κατά γενικό κανόνα συνετές και ρεαλιστικές, σημαίνει ότι ελαχιστοποιούνται οι κίνδυνοι για τα δημόσια οικονομικά.

Σε σχέση με τα δημόσια οικονομικά, οι προβλέψεις είναι επίσης συνετές και ρεαλιστικές, όπως διαφαίνεται από τα πραγματικά στοιχεία. Συγκεκριμένα, για το 2016 κατά την ετοιμασία του Προϋπολογισμού για το υπό αναφορά έτος, προβλεπόταν ελλειμματικό δημοσιονομικό ισοζύγιο της τάξης του 0,3% του ΑΕΠ, ενώ το τελικό αποτέλεσμα ήταν πλεονασματικό δημοσιονομικό ισοζύγιο της τάξης του 0,4% του ΑΕΠ. Για το 1^ο εξάμηνο του 2017, στα πλαίσια της αναθεώρησης των προβλέψεων του Υπουργείου Οικονομικών για την υποβολή του Προγράμματος Σταθερότητας 2017-20, η πρόβλεψη για το δημοσιονομικό ισοζύγιο ήταν έλλειμμα της τάξης του 0,1% του ΑΕΠ, ενώ τελικά το δημοσιονομικό

ισοζύγιο ήταν πλεόνασμα της τάξης του 0,3% του ΑΕΠ. Τονίζεται επίσης ότι, στο Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πλαίσιο, έχουν περιληφθεί πρόνοιες που διασφαλίζουν σε κάποιο βαθμό την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων ακόμη και σε περίπτωση πραγματοποίησης κάποιων δημοσιονομικών κινδύνων. Επιπρόσθετα, το βασικό σενάριο στα δημόσια οικονομικά περιλαμβάνει περιθώριο ασφαλείας στο σκέλος των εσόδων αλλά και στο σκέλος των δαπανών.

Επιπρόσθετα, ο περί της Δημοσιονομικής Ευθύνης και του Δημοσιονομικού Πλαισίου Νόμος του 2014, περιλαμβάνει πρόνοια για ενεργοποίηση μηχανισμού αυτόματης διόρθωσης, όταν παρατηρηθούν σημαντικές αποκλίσεις από το μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό στόχο ή την πορεία προσαρμογής προς αυτόν.

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ

Πληροφορίες

Το δημόσιο χρέος αποτελεί το μεγαλύτερο επιμέρους χρηματοοικονομικό χαρτοφυλάκιο της Κυπριακής Δημοκρατίας, το οποίο λόγω του μεγέθους και της πολυπλοκότητάς του δύναται να έχει μεγάλες μακροοικονομικές επιπτώσεις στην κυπριακή οικονομία. Οι πρακτικές διαχείρισης του δημόσιου χρέους εμπεριέχουν κινδύνους οι οποίοι δύναται να επηρεάσουν άμεσα τον προϋπολογισμό του κράτους και συνεπώς τη δημοσιονομική πολιτική της χώρας. Ένεκα τούτου, η συνεπής και ορθολογιστική διαχείριση του δημόσιου χρέους καθίσταται επιβεβλημένη με συγκεκριμένους βραχυχρόνιους και μακροχρόνιους στόχους.

Με βάση τους περί της διαχείρισης του δημόσιου χρέους Νόμους, ο αντικειμενικός σκοπός της διαχείρισης του δημόσιου χρέους είναι να διασφαλίσει τη χρηματοδότηση των αναγκών της Κυπριακής Δημοκρατίας και να διατηρήσει το κόστος δανεισμού στο χαμηλότερο δυνατό ύψος μεσοπρόθεσμα στα πλαίσια ενός αποδεκτού επιπέδου κινδύνου.

Ο καθορισμός των στρατηγικών στόχων της διαχείρισης του δημόσιου χρέους διαμορφώθηκε μέσα από τη Μεσοπρόθεσμη Στρατηγική Διαχείρισης Δημόσιου Χρέους 2016-2020. Οι κατευθυντήριες γραμμές της Στρατηγικής και του Ετήσιου Χρηματοδοτικού Προγράμματος εστιάζονται σε τέσσερις πυλώνες:

(α) Εξομάλυνση του χρονοδιαγράμματος λήξης δημόσιου χρέους και επιμήκυνση των λήξεων του εμπορεύσιμου χρέους,

(β) Μείωση του κινδύνου μέσω αύξησης των ρευστών διαθεσίμων και της διαχείρισης συναλλαγματικού κινδύνου και κινδύνου επιτοκίου,

(γ) Ανάπτυξη της αγοράς κυβερνητικών τίτλων και

(δ) Ελαχιστοποίηση του κόστους δανεισμού του εμπορεύσιμου χρέους μεσοπρόθεσμα.

Για την επίτευξη των πιο πάνω κατευθυντήριων γραμμών καθορίστηκαν συγκεκριμένες δράσεις και ποσοτικοί στόχοι για τη μείωση των κινδύνων σε αποδεκτά επίπεδα.

Συνοπτικά, το χαρτοφυλάκιο χρέους αποτελείται από δάνεια και κυβερνητικούς τίτλους, με τα δάνεια να αποτελούν περίπου τα δύο τρίτα του συνολικού χρέους. Το χρέος εξωτερικού κυριαρχεί με περίπου 80% του χρέους έναντι 20% του χρέους εσωτερικού. Το μεγαλύτερο μέρος του δημόσιου χρέους είναι εκπεφρασμένο σε εθνικό νόμισμα, ενώ μόνο το 4% είναι εκπεφρασμένο σε ξένο νόμισμα. Το χρέος με σταθερό επιτόκιο ανέρχεται περίπου στο 56% σε σύγκριση με 44% που είναι το χρέος με κυμαινόμενο επιτόκιο. Το 62% του δημόσιου χρέους συνιστά επίσημο δανεισμό, με τους κυριότερους πιστωτές να είναι ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας (ΕΜΣ), η Ρωσική Ομοσπονδία, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ), η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και η Τράπεζα Αναπτύξεως του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Η δεύτερη μεγαλύτερη μορφή χρέους μετά τον επίσημο δανεισμό είναι τα μεσοπρόθεσμα ομόλογα εξωτερικού (EMTN), τα οποία ανέρχονται σε 23% του δημόσιου χρέους. Συγκεκριμένα, από το 2014, έτος κατά το οποίο η Κυπριακή Δημοκρατία επέστρεψε στις διεθνείς αγορές κεφαλαίου, προχώρησε στην έκδοση πέντε ομολόγων αναφοράς EMTN με διάρκεια από 5 έως 10 έτη, αντανακλώντας την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των επενδυτών και την εδραίωση της παρουσίας της στις διεθνείς αγορές.

Ανάλυση Κινδύνων

Αδιαμφισβήτητα, η διαχείριση του δημόσιου χρέους εμπεριέχει αριθμό χρηματοοικονομικών κινδύνων για το κράτος, οι σημαντικότεροι των οποίων είναι ο κίνδυνος αναχρηματοδότησης, ο κίνδυνος ρευστότητας, ο κίνδυνος της αγοράς, ο επιτοκιακός κίνδυνος και ο συναλλαγματικός κίνδυνος. Επίσης, καταβάλλεται κάθε δυνατή προσπάθεια για περιορισμό και των λειτουργικών κινδύνων.

Η εικόνα του χαρτοφυλακίου του δημόσιου χρέους ως προς τους δείκτες κινδύνου βάσει της ανάλυσης των στατιστικών στοιχείων του 2016 είναι μεικτή. Στο τέλος του 2016, το μέσο σταθμικό επιτόκιο του συνολικού χρέους κατέγραψε μείωση φθάνοντας στο 2,3% σε σύγκριση με 2,7% που ήταν στο τέλος του 2015, υπογραμμίζοντας έτσι τη μείωση στο μέσο κόστος εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους ως ποσοστό του χρέους.

Το ποσοστό των λήξεων εντός του επόμενου έτους στο τέλος του 2016 σημείωσε μείωση κατά 2 περίπου ποσοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με τις αντίστοιχες λήξεις του προηγούμενου έτους υπογραμμίζοντας έτσι τη μείωση του κινδύνου αναχρηματοδότησης, ενώ αυτές εντός των επόμενων πέντε ετών παρέμειναν αμετάβλητες στο 34%. Στον Πίνακα 1 πιο κάτω, απεικονίζεται η διαχρονική εξέλιξη των δεικτών κινδύνου

που αφορούν το ποσοστό των λήξεων για τα έτη 2012, 2015-2016 καθώς και η προκαταρκτική εκτίμηση των λήξεων στο τέλος Ιουνίου 2017. Μολονότι, ο κίνδυνος αναχρηματοδότησης για το τρέχον έτος 2017 και το επόμενο έτος 2018 είναι μειωμένος, εντούτοις τα δεδομένα χρέους μέχρι και τις αρχές Ιουνίου 2017 κατέδειξαν ότι για το τρίτο και τέταρτο έτος της πενταετίας, δηλαδή το 2019- 2020, λόγω υψηλών λήξεων χρέους ο κίνδυνος αναχρηματοδότησης ήταν μεγαλύτερος και απαιτούσε βελτίωση. Για το λόγο αυτό λήφθηκαν συγκεκριμένα διορθωτικά μέτρα που περιγράφονται στην επόμενη ενότητα κάτω από τον τίτλο «Μέτρα Μετριασμού των Κινδύνων».

Πίνακας 1: Ποσοστό χρέους που λήγει εντός ενός (1) και πέντε (5) ετών

Δείκτης Κινδύνου	2012	2015	2016	Ιουν-2017^{1/}
% Χρέους που λήγει εντός ενός (1) έτους	21,8	6,1	4,0	2,9
% Χρέους που λήγει εντός πέντε (5) ετών	75,8	34,4	34,2	34,2

1= πρόβλεψη

Σημαντική βελτίωση παρουσιάζει η μέση σταθμική διάρκεια του χρέους σηματοδοτώντας τη θετική συνεισφορά που είχε από τη μια ο μακροπρόθεσμος δανεισμός από επίσημες πηγές και από την άλλη η εκτέλεση συναλλαγών διαχείρισης χαρτοφυλακίου κατά τα έτη 2014-2016. Στο τέλος του 2016, η μέση σταθμική διάρκεια του χρέους έφθασε στα 7,5 χρόνια σε σύγκριση με 4,5 χρόνια που ήταν στο τέλος του 2012 (βλ. Πίνακα 2).

Πίνακας 2: Μέση σταθμική διάρκεια του συνολικού δημόσιου χρέους (σε χρόνια)

Δείκτης Κινδύνου	2012	2015	2016	Ιουν-2017^{1/}
Μέση σταθμική διάρκεια του συνολικού δημόσιου χρέους	4,5	8,1	7,5	7,6

1= εκτίμηση

Άλλοι κίνδυνοι τους οποίους καλείται να αντιμετωπίσει το κράτος είναι ο κίνδυνος ρευστότητας, ο συναλλαγματικός κίνδυνος και ο κίνδυνος λόγω μεταβολής των επιτοκίων. Λαμβάνοντας υπόψη το ύψος των ρευστών διαθεσίμων της κυβέρνησης στο τέλος του 2016, ο κίνδυνος ρευστότητας βρίσκεται σε πολύ ικανοποιητικά επίπεδα. Όσον αφορά το συναλλαγματικό κίνδυνο, η έκθεση της κυβέρνησης είναι πολύ περιορισμένη και αφορά μόνο την αποπληρωμή του επίσημου δανεισμού από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο που ήταν 5% του συνολικού δημόσιου χρέους στο τέλος του 2016. Αν και το δημόσιο χρέος με κυμαινόμενο επιτόκιο ήταν 46% του συνολικού δημόσιου χρέους στο τέλος του 2016, εντούτοις λόγω του

ότι το μεγαλύτερο μέρος του χρέους με κυμαινόμενο επιτόκιο προέρχεται από δάνεια του ΔΝΤ και του ΕΜΣ που φέρουν χαμηλά επιτόκια βάσης, ο κίνδυνος επιτοκίου είναι περιορισμένος.

Όσον αφορά την αγορά κυβερνητικών ομολόγων, σημειώνεται ότι η Κυπριακή Δημοκρατία έχει επιστρέψει στις αγορές από το 2014, ένα χρόνο μετά την έναρξη του προγράμματος οικονομικής προσαρμογής που συμφωνήθηκε με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα εδραιώνοντας έτσι την παρουσία της στις διεθνείς αγορές. Κατά το 2016, η Κυπριακή Δημοκρατία προχώρησε στην έκδοση ενός (1) ομολόγου αναφοράς EMTN επτά (7) ετών συνολικής ονομαστικής αξίας 1000 εκ. ευρώ και πρόσφατα στις 20/6/2017 (με ημερ. αξίας 27/6/2017) στην έκδοση ενός (1) ομολόγου αναφοράς EMTN επτά (7) ετών συνολικής ονομαστικής αξίας 850 εκ. ευρώ.

Η ύπαρξη εξωγενών παραγόντων στις διεθνείς αγορές, συνιστούν μια πρόσθετη πηγή αβεβαιότητας που ενδέχεται να επηρεάσει τον κίνδυνο της αγοράς και κατά συνέπεια το ύψος του ονομαστικού επιτοκίου των κυβερνητικών ομολόγων.

Μέτρα Μετριασμού Των Κινδύνων

Η κατάρτιση της ΜΣΔΔΧ 2016-2020 σε συνδυασμό με το Ετήσιο Χρηματοδοτικό Πρόγραμμα 2017 αποτελούν δύο σημαντικά εργαλεία κατά τη διαχείριση του δημόσιου χρέους με σαφείς κατευθυντήριες γραμμές, η υλοποίηση των οποίων αναμένεται να οδηγήσει στο μετριασμό των υπό αναφορά κινδύνων.

Με σκοπό την περαιτέρω εξομάλυνση των λήξεων χρέους 2019-2020 που περιγράφονται στην προηγούμενη ενότητα, αλλά και την αξιοποίηση ευκαιριών της αγοράς για χαμηλότερα επιτόκια, εκτελέστηκαν οι πιο κάτω συναλλαγές:

(α) Στις 20/6/2017, εκδόθηκε ένα νέο 7-ετές Ευρωπαϊκό Μεσοπρόθεσμο Ομόλογο (EMTN) ονομαστικού ποσού €850 εκ.,

(β) Ταυτόχρονα με το (α) πιο πάνω, επαναγοράστηκαν υφιστάμενα ομόλογα EMTN με λήξη 2019 και 2020 (συνολική ονομαστική αξία ομολόγων επαναγοράς €546 εκ.), και

(γ) αποφασίστηκε η προπληρωμή μέρους του δανείου του ΔΝΤ (με αρχικό ύψος €1 δις) σε ποσοστό 27% ή €271 εκ., που κανονικά έπρεπε να αποπληρωθεί τα έτη 2017, 2018, 2019 και 2020 και το οποίο φέρει επιτόκιο 3,52% ετησίως.

Με τις πιο πάνω δράσεις έχουν επιτευχθεί τα ακόλουθα:

- Περαιτέρω εξομάλυνση και επιμήκυνση λήξεων χρέους,
- Διευκόλυνση πρόσβασης στις διεθνείς αγορές,

- Μείωση συναλλαγματικού και επιτοκιακού κινδύνου (ΔΝΤ),
- Μειωμένο επιτόκιο.

Πέραν των πιο πάνω, σημειώνεται ότι, για σκοπούς μετριασμού των κινδύνων, μελετώνται μεταρρυθμίσεις στην αγορά ομολόγων και προωθείται η ανάπτυξη της πρωτογενούς και δευτερογενούς εγχώριας αγοράς. Το ΓΔΔΧ έχει ήδη προχωρήσει στη δημιουργία μιας ομάδας διεθνών επενδυτικών τραπεζών η οποία αναμένεται να βελτιώσει την αποτελεσματικότητα της δευτερογενούς αγοράς και να ενισχύσει την παροχή πληροφόρησης προς τους επενδυτές αλλά και προς την Κυπριακή Δημοκρατία. Οι πιο πάνω ενέργειες περιλαμβάνονται στο πενταετές σχέδιο δράσης για τη διαχείριση του δημόσιου χρέους. Το εν λόγω σχέδιο δράσης περιλαμβάνει επίσης τη λήψη μέτρων για περιορισμό των λειτουργικών κινδύνων. Στα πλαίσια αυτά υιοθετήθηκε ένα σύγχρονο λογισμικό σύστημα για τη διαχείριση του δημόσιου χρέους, η πλήρης λειτουργία του οποίου αναμένεται να ολοκληρωθεί εντός του 2018.

ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΕ ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΕΓΓΥΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΠΟΥ ΑΠΟΡΡΕΟΥΝ ΑΠΟ ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΣΕ ΕΚΚΡΕΜΟΤΗΤΑ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΔΑΝΕΙΩΝ

ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ

Πληροφορίες

Το υπόλοιπο των δανείων με Κυβερνητική Εγγύηση στις 31 Μαρτίου 2017 ανέρχεται σε €2.012 εκ. (2016: €3.057 εκ.) και αντιστοιχεί σε 4.613 (2016: 4.864) Κυβερνητικές Εγγυήσεις. Το υπόλοιπο αυτό αναλύεται ως ακολούθως:

	2017		2016	
	€ 000	Αριθμός Κυβερνητικών Εγγυήσεων	€ 000	Αριθμός Κυβερνητικών Εγγυήσεων
• Δάνεια	1.766	4.609	1.791	4.858
• Τράπεζα Κύπρου-Ομόλογο ¹	-	-	1.000	2
• ΕFSF δάνειο	0.223	1	0.244	1
• Δανειστικοί Επίτροποι και Ταμεία Προνοίας	0.023	3	0.022	3
	2.012	4.613	3.057	4.864

Στον Πίνακα 1 πιο κάτω, παρουσιάζονται τα υπόλοιπα των δανείων που παραχωρήθηκαν από διάφορους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς με Κυβερνητική Εγγύηση και παρουσίαζαν υπόλοιπο στις 31 Μαρτίου 2017. Συγκριτικά στοιχεία για την αντίστοιχη ημερομηνία του 2016 ανά κατηγορία/υπό κατηγορία δανειοληπτών επίσης παρουσιάζονται, για σκοπούς ανάλυσης.

¹ Οι κυβερνητικές εγγυήσεις προς όφελος της Τράπεζας Κύπρου συνολικού ονομαστικού ποσού €1.0 δις έχουν αποδεσμευτεί στις 25/8/2016.

Πίνακας 1

Κατηγορία / Υπό κατηγορία	Αρ. Εγγυήσεων 31/3/2017	Υπόλοιπο δανείων 31/3/2017 (€ 000)	Αρ. Εγγυήσεων (% επί του Συνόλου) 31/3/2017	Υπόλοιπο δανείων (% επί του συνόλου δανείων) 31/3/2017	Αρ. Εγγυήσεων 31/3/2016	Υπόλοιπο δανείων 31/3/2016 (€ 000)	Αύξηση/ Μείωση (€ 000)
Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης	164	307.607	3,56%	17,42%	194	314.057	-6.450
Δήμοι	101	300.581	2,19%	17,02%	110	304.784	-4.203
Κοινοτικά Συμβούλια	63	7.026	1,37%	0,40%	84	9.273	-2.247
Εταιρίες	57	189.878	1,24%	10,75%	51	102.729	87.149
Άλλες Εταιρίες	3	12	0,07%	0,00%	4	4.090	-4.078
Μικρομεσαίες Εταιρίες	32	4.609	0,69%	0,26%	34	3.142	1.467
Τράπεζες και Άλλοι Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί	22	185.257	0,48%	10,49%	13	95.497	89.760
Οντότητες Δημοσίου Συμφέροντος	84	1.084.297	1,82%	61,42%	92	1.177.261	-92.964
Άλλοι Οργανισμοί Δημοσίου Συμφέροντος	3	31	0,07%	0,01%	5	1.706	-1.675
Δημόσιοι Οργανισμοί	15	430.317	0,32%	24,37%	15	487.963	-57.646
Συμβούλια Αποχετεύσεως	66	653.949	1,43%	37,04%	72	687.592	-33.643
Φυσικά Πρόσωπα / Καταναλωτικά	4.304	183.726	93,38%	10,41%	4.521	196.744	-13.018
Γεωργικά	1	29	0,02%	0,00%	37	638	-609
Μικροεπιχειρήσεις / Επιχειρηματικά	1.436	61.000	31,16%	3,46%	1.479	63.550	-2.550
Στεγαστικά	2.843	121.358	61,68%	6,87%	2.981	131.229	-9.871
Φυσικά πρόσωπα / Καταναλωτικά	24	1.339	0,52%	0,08%	24	1.327	12
Υπό - Σύνολο	4.609	1.765.508	100,00%	100,00%	4.858	1.790.791	-25.283
Τράπεζα Κύπρου - Ομόλογα	0	0			2	1.000.000	-1.000.000
European Financial Stability Facility	1	223.286			1	244.110	-20.824

(EFSF)

Δανειστικοί Επίτροποι	1	22.998	1	21.830	1.168
Ταμεία Προνοίας	2	146	2	144	2
Σύνολο	4.613	2.011.938	4.864	3.056.875	-1.044.937

Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 1 πιο πάνω, από το Μάρτιο του 2016 μέχρι τον Μάρτιο του 2017 οι Κυβερνητικές Εγγυήσεις έχουν μειωθεί, τόσο αριθμητικά (από 4.864 σε 4.613) όσο και στο σύνολο του υπολοίπου των δανείων. Η καθαρή μείωση των Κυβερνητικών Εγγυήσεων από το Μάρτιο του 2016 μέχρι το Μάρτιο του 2017 ανέρχεται σε **€1.044.937.000**. Εάν ληφθεί υπόψη όμως ότι το €1δισ οφείλεται στον τερματισμό της Κυβερνητικής Εγγύησης προς την Τράπεζα Κύπρου, τότε η καθαρή μείωση ανέρχεται σε περίπου **€45εκ** περίπου.

Να σημειωθεί ότι, στην προαναφερθείσα καθαρή μείωση των **€45εκ** περίπου, περιλαμβάνεται και αύξηση περίπου **€90εκ**, ποσό το οποίο παραχωρήθηκε για δανειοδότηση των Κυπριακών Τραπεζών από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, στα πλαίσια ενός Σχεδίου για υποβοήθηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην Κύπρο για ενδυνάμωση της κυπριακής οικονομίας.

Οι κυριότεροι παράγοντες που συνέτειναν στη μείωση των Κυβερνητικών Εγγυήσεων κατά τη διάρκεια του 2016-2017 είναι:

- καλύτερη διαχείριση των Κυβερνητικών Εγγυήσεων και η συνεχής παρακολούθηση των Μη Εξυπηρετούμενων δανείων,
- εφαρμογή νέας Πολιτικής για παραχώρηση νέων Κυβερνητικών Εγγυήσεων. Κυβερνητικές Εγγυήσεις παραχωρούνται μόνο για αναπτυξιακά έργα, στη βάση κριτηρίων. Δεν παραχωρούνται νέες Κυβερνητικές Εγγυήσεις σε φυσικά πρόσωπα,
- οικονομική αξιολόγηση όλων των νέων αιτημάτων για παραχώρηση νέας Κυβερνητικής Εγγύησης – αποτέλεσμα αυτού η μείωση του αριθμού των νέων Εγγυήσεων που εκδόθηκαν, και
- αποπληρωμές υφιστάμενων εγγυημένων δανείων.

Αναλύοντας τα στοιχεία που παρουσιάζονται στον Πίνακα 1 πιο πάνω, φαίνεται ότι:

- ο αριθμός των Κυβερνητικών Εγγυήσεων προς όφελος Φυσικών Προσώπων, παρόλο που μειώθηκε σε αριθμό (από 4.521 το 2016 σε 4.304 το 2017), εντούτοις συνεχίζει να αποτελεί το **93%** περίπου του χαρτοφυλακίου των Κυβερνητικών Εγγυήσεων. Το % αυτό όμως αντιπροσωπεύει μόνο το **10,5%** περίπου του συνολικού υπολοίπου των εγγυημένων δανείων, τόσο στις 31 Μαρτίου του 2017 όσο και την αντίστοιχη ημερομηνία του 2016.

Όπως φαίνεται όμως και από τον Πίνακα 2 πιο κάτω, μεγάλος αριθμός δανείων που παραχωρήθηκαν σε Φυσικά Πρόσωπα με Κυβερνητική Εγγύηση είναι Μη Εξυπηρετούμενα στις 31 Μαρτίου 2017 (1.278 δάνεια από τα 4.609).

Να σημειωθεί ότι, η παραχώρηση νέων Κυβερνητικών Εγγυήσεων σε Φυσικά Πρόσωπα έχει τερματιστεί με την νέα “Πολιτική Παραχώρησης Κυβερνητικών Εγγυήσεων” που εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο στις 2 Σεπτεμβρίου 2015.

- Από το σύνολο των Κυβερνητικών Εγγυήσεων στις 31 Μαρτίου 2017, ένα πολύ μικρό % της τάξης του **1,82%** (2016: 1,89%), αντιστοιχεί σε εγγυήσεις που παραχωρήθηκαν σε “Οντότητες Δημοσίου Συμφέροντος”. Το μικρό όμως αυτό % των Κυβερνητικών Εγγυήσεων, αντιστοιχεί στο **61,42%** (2016: 65,74%) του υπολοίπου των εγγυημένων δανείων της αντίστοιχης περιόδου.

Από το ποσοστό του **61,42%**,

- **23,45%** (2016: 26,22%) αφορά υπόλοιπα δανείων που έχει συνάψει η Αρχή Ηλεκτρισμού Κύπρου, ενώ
- **37,04%** (2016: 38,40%) αφορά υπόλοιπα δανείων που έχουν συνάψει Συμβούλια Αποχετεύσεως.

Και στις δυο πιο πάνω κατηγορίες, τα δάνεια που λήφθηκαν προορίζονταν για τη διεκπεραίωση μεγάλων αναπτυξιακών έργων. Ο κίνδυνος απώλειας χρημάτων από την πιο πάνω κατηγορία δανείων / Κυβερνητικών Εγγυήσεων είναι πολύ μικρός, αφού το % Μη Εξυπηρέτησης τους είναι πολύ μικρό. Τυχόν εκροή μετρητών για καταβολή Κυβερνητικών Εγγυήσεων της κατηγορίας αυτής των δανείων θα είναι εύκολα ανακτήσιμη.

- Ένα άλλο μικρό ποσοστό σε αριθμό εγγυήσεων (**3,56%** στις 31 Μαρτίου 2017 – 3,99% το 2016) αφορά εγγυήσεις που παραχωρήθηκαν σε οργανισμούς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Το μικρό αυτό συγκριτικά % αντιστοιχεί στο **17,42%** περίπου του υπολοίπου των δανείων στις 31 Μαρτίου 2017 (17,54% το 2016).

Η έκθεση της Κυβέρνησης σε πιστωτικό κίνδυνο από την πιο πάνω κατηγορία εγγυημένων δανείων έχει μειωθεί από το 2016 ως το 2017 λόγω μερικής αποπληρωμής των δανείων. Παρόλα αυτά, τυχόν καταβολή Κυβερνητικής Εγγύησης για την πιο πάνω κατηγορία δανειοληπτών μπορεί να ανακτηθεί μέσω της μείωσης της κρατικής χορηγίας προς αυτούς. Ως εκ τούτου, ο κίνδυνος απώλειας χρημάτων ή δημιουργίας ζημιών από την παραχώρηση Κυβερνητικών Εγγυήσεων στην πιο πάνω κατηγορία δανειοληπτών είναι μικρή.

Να σημειωθεί ότι, ποσοστό **70,16%** του υπολοίπου των δανείων στις 31 Μαρτίου 2017 (68,12% το 2016) το οποίο αντιστοιχεί σε **€1.239εκ** περίπου (2016: €1.220εκ περίπου) αφορά υπόλοιπα δανείων τα οποία

έχουν παραχωρηθεί από χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς του εξωτερικού, ενώ το υπόλοιπο **29,84%** (2016: 31,88%) αφορά υπόλοιπα δανείων που έχουν παραχωρηθεί από χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς που ιδρύθηκαν και λειτουργούν στην Κύπρο. Η αύξηση που παρατηρήθηκε στα υπόλοιπα των δανείων που παραχωρήθηκαν από χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς του εξωτερικού κατά την περίοδο Μαρτίου 2016 – Μαρτίου 2017 οφείλεται κυρίως στην αύξηση των χρημάτων που αποσύρθηκαν από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, στα πλαίσια του Σχεδίου για χρηματοδότηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην Κύπρο.

Κατάσταση δανείων

Πιο κάτω παρουσιάζεται η κατάσταση δανείων με Κυβερνητική Εγγύηση στις 31 Μαρτίου 2017 συγκριτικά με την αντίστοιχη ημερομηνία του 2016.

Πίνακας 2

Κατηγορία / Υπό κατηγορία	Αρ. Εγγυήσεων 31/3/2017	Υπόλοιπο δανείων 31/3/2017 (€ 000)	Υπόλοιπο δανείων 31/3/2017 (% επί του συνόλου δανείων)	Αρ. Εγγυήσεων 31/3/2016	Υπόλοιπο δανείων 31/3/2016 (€ 000)	Αύξηση/ Μείωση (€ 000)
Μη - Εξυπηρετούμενα	1.362	99.070	5,61%	1.525	111.400	-12.330
Εταιρίες	41	3.641	0,21%	39	7.250	-3.609
Άλλες Εταιρίες	3	13	0,00%	4	4.090	-4.077
Μικρομεσαίες Εταιρίες	31	3.609	0,21%	34	3.142	467
Τράπεζες και Άλλοι Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί	7	19	0,00%	1	18	1
Φυσικά Πρόσωπα / Καταναλωτικά	1.278	81.455	4,61%	1.428	84.110	-2.655
Γεωργικά	1	29	0,00%	37	637	-608
Μικροεπιχειρήσεις/ Επιχειρηματικά	696	40.664	2,30%	755	41.426	-762
Στεγαστικά	564	39.653	2,25%	618	40.946	-1.293
Φυσικά πρόσωπα / Καταναλωτικά	17	1.109	0,06%	18	1.101	8
Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης	32	12.831	0,73%	43	15.527	-2.696
Δήμοι	3	10.182	0,58%	4	11.772	-1.590
Κοινοτικά Συμβούλια	29	2.649	0,15%	39	3.755	-1.106

Οντότητες Δημοσίου Συμφέροντος	11	1.143	0,06%	15	4.513	-3.370
Άλλοι Οργανισμοί Δημοσίου Συμφέροντος	2	0	0,00%	3	586	-586
Δημόσιοι Οργανισμοί	1	160	0,01%	1	153	7
Συμβούλια Αποχετεύσεως	8	983	0,05%	11	3.774	-2.791
Εξυπηρετούμενα	3.247	1.666.437	94,39%	3.333	1.679.391	-12.954
Εταιρίες	16	186.238	10,55%	12	95.481	90.757
Μικρομεσαίες Εταιρίες	1	1.000	0,06%	0	0	1.000
Τράπεζες και Άλλοι Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί	15	185.238	10,49%	12	95.481	89.757
Φυσικά Πρόσωπα / Καταναλωτικά	3.026	102.270	5,79%	3.093	112.633	-10.363
Μικροεπιχειρήσεις/ Επιχειρηματικά	740	20.335	1,15%	724	22.123	-1.788
Στεγαστικά	2.279	81.705	4,63%	2.363	90.283	-8.578
Φυσικά πρόσωπα / Καταναλωτικά	7	230	0,01%	6	227	3
Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης	132	294.775	16,70%	151	298.529	-3.754
Δήμοι	98	290.399	16,45%	106	293.011	-2.612
Κοινοτικά Συμβούλια	34	4.376	0,25%	45	5.518	-1.142
Οντότητες Δημοσίου Συμφέροντος	73	1.083.154	61,35%	77	1.172.748	-89.594
Άλλοι Οργανισμοί Δημοσίου Συμφέροντος	1	30	0,01%	2	1.120	-1.090
Δημόσιοι Οργανισμοί	14	430.157	24,36%	14	487.810	-57.653
Συμβούλια Αποχετεύσεως	58	652.967	36,98%	61	683.818	-30.851
Σύνολο	4.609	1.765.507	100,00%	4.858	1.790.791	-25.284

Από τον πιο πάνω Πίνακα φαίνεται ότι, **94,39%** (2016: 93,78%) του συνολικού υπολοίπου δανείων στις 31 Μαρτίου 2017 ή **3.247** δάνεια από σύνολο 4.609 (2016: 3.333 από 4.858) είναι Εξυπηρετούμενα, ενώ το υπόλοιπο **5,61%** (2016: 6,22%) έχουν κατηγοριοποιηθεί από τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς που έχουν παραχωρήσει τα εν' λόγω δάνεια ως Μη Εξυπηρετούμενα.

Να σημειωθεί ότι, από το σύνολο των **1.362** Μη Εξυπηρετούμενων δανείων στις 31 Μαρτίου 2017, **1.278** αφορούν δάνεια που παραχωρήθηκαν σε Φυσικά Πρόσωπα. Από τον πιο πάνω αριθμό Μη Εξυπηρετούμενων δανείων, για **415** δάνεια συνολικού υπολοίπου στις 31 Μαρτίου 2017 **€33.732.059** έχουν κληθεί οι Κυβερνητικές τους Εγγυήσεις, αλλά δεν έχουν πληρωθεί ακόμη. Επίσης για άλλα **46** Μη Εξυπηρετούμενα δάνεια, τα οποία είχε κληθεί η Κυβερνητική Εγγύηση τους και έχει πληρωθεί, παραμένει ένα μικρό υπόλοιπο ύψους **€107.534** (κυρίως δικηγορικά και έξοδα διαιτησιών) για σκοπούς ελέγχου των υπολοίπων των δανείων και των όρων των Συμβάσεων δανείων / Κυβερνητικών Εγγυήσεων μετά από ειδική Συμφωνία μεταξύ Κυβέρνησης και Χρηματοπιστωτικού Ιδρύματος που κάλεσε τις Εγγυήσεις.

Ανάλυση Κινδύνων

Για υπολογισμό των κινδύνων καταβολής χρημάτων ή/και δημιουργίας ζημιών που πιθανώς να υποστεί η Κυβέρνηση στο μέλλον λόγω της σύνθεσης του υφιστάμενου χαρτοφυλακίου Κυβερνητικών Εγγυήσεων, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη διάφοροι παράγοντες, όπως:

- οι κατηγορίες δανείων που συνθέτουν το χαρτοφυλάκιο των Κυβερνητικών Εγγυήσεων και ο πιστοληπτικός κίνδυνος του κάθε δανείου/δανειολήπτη ξεχωριστά,
- κατά πόσο υπάρχουν δάνεια των οποίων η Κυβερνητική Εγγύηση έχει κληθεί για πληρωμή,
- το ύψος των Εξυπηρετούμενων / Μη Εξυπηρετούμενων δανείων,
- η απόδοση των αναδιαρθρωμένων δανείων,
- το είδος της Κυβερνητικής Εγγυήσης (πρώτη ζήτηση – first demand guarantee ή τελική ζημιά - final loss guarantee)
- εξασφαλίσεις που διαθέτουν τα πιο πάνω δάνεια, κλπ.

Έχοντας υπόψη τα στοιχεία που αναφέρονται στον Πίνακα 2 πιο πάνω και το γεγονός ότι για **415** δάνεια συνολικού υπολοίπου στις 31 Μαρτίου 2017 **€33.732.059** έχει ήδη κληθεί η Κυβερνητική Εγγύηση τους, ο κίνδυνος καταβολής χρημάτων στο άμεσο μέλλον για εξόφληση Κυβερνητικών Εγγυήσεων είναι ορατός. Το προαναφερθέν ποσό πιθανώς να αυξηθεί αφού υπάρχει η πιθανότητα να κληθούν και άλλες Κυβερνητικές Εγγυήσεις Μη Εξυπηρετούμενων δανείων, ειδικά δανείων τα οποία έχουν τερματιστεί εδώ και αρκετό καιρό και παραμένουν σε εκκρεμότητα.

Να σημειωθεί ότι, τυχόν εξασφαλίσεις που πιθανώς να διαθέτουν τα δάνεια για τα οποία κλήθηκε ή θα κληθεί η Κυβερνητική Εγγύηση, θα μειώσει τις πιθανές ζημιές της Κυβέρνησης από τις αποπληρωμές των Εγγυήσεων που κλήθηκαν ή θα κληθούν. Το ύψος όμως των τελικών ζημιών θα εξαρτηθεί τόσο από το

καθαρό ποσό ανάκτησης (ποσό ανάκτησης μείον κόστη ανάκτησης) όσο και από το χρονικό διάστημα ανάκτησης των οποιονδήποτε ποσών.

Μέτρα Μετριασμού Των Κινδύνων

Ο κίνδυνος αποπληρωμής υφιστάμενων Κυβερνητικών Εγγυήσεων (ειδικά για δάνεια που έχουν κληθεί οι Κυβερνητικές τους Εγγυήσεις και δάνεια τα οποία έχουν τερματιστεί εδώ και αρκετό καιρό) είναι μεγάλος. Σε αυτό το ενδεχόμενο η Κυβέρνηση μπορεί μόνο να μειώσει την όποια πιθανή ζημιά της, μέσω διαδικασιών ανάκτησης των καταβληθέντων ποσών από τους πρωτοφειλέτες / εγγυητές του δανείου.

Παρόλο που οι διαδικασίες αυτές είναι χρονοβόρες και δαπανηρές και ορισμένες φορές το κόστος ανάκτησης μπορεί να μην είναι το αναμενόμενο, εντούτοις οι διαδικασίες ανάκτησης μπορεί να επιφέρουν κάποια έσοδα που θα μειώσουν τις ζημιές της Κυβέρνησης από την καταβολή Εγγυήσεων που έχουν κληθεί ή που αναμένεται να κληθούν για πληρωμή.

Για τις νέες Κυβερνητικές Εγγυήσεις όμως που παραχωρούνται με την νέα πολιτική της Κυβέρνησης, ο κίνδυνος πρόκλησης ζημιάς στο μέλλον έχει μειωθεί αφού:

- έχει δημιουργηθεί ένα πιο ορθολογιστικό πλαίσιο διαχείρισης των Κυβερνητικών Εγγυήσεων με την έγκριση σχετικού Εγχειριδίου Διαδικασιών Διαχείρισης από το Υπουργικό Συμβούλιο,
- οι νέες Κυβερνητικές Εγγυήσεις παραχωρούνται στη βάση κριτηρίων τα οποία εγκρίθηκαν επίσης από το Υπουργικό Συμβούλιο,
- οποιαδήποτε αιτήματα παραχώρησης νέων Εγγυήσεων αξιολογούνται, τόσο από οικονομικής άποψης του δανειολήπτη όσο και από πλευράς πιστωτικών κινδύνων, προτού εγκριθεί οποιοδήποτε αίτημα, και
- γίνεται πιο επισταμένη και συνεχής παρακολούθηση των Μη Εξυπηρετούμενων δανείων. Στα πλαίσια αυτά οι απευθείας επαφές με τους δανειολήπτες και τα εμπλεκόμενα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έχουν επιφέρει θετικά αποτελέσματα.

Παράλληλα,

- η εισαγωγή τελών εγγυήσεων, που θα βασίζονται στον πιστωτικό κίνδυνο του κάθε δανείου με Κυβερνητική Εγγύηση, και

- η εισαγωγή της Σύμβασης μεταξύ Δανειολήπτη και Κυβέρνησης (back to back up agreement) για παραχώρηση περαιτέρω εξασφαλίσεων στην Κυβέρνηση για τους πιστωτικούς κινδύνους που αναλαμβάνει με την παραχώρηση Κυβερνητικής Εγγύησης,

θα μειώσει το ύψος των όποιων πιθανών ζημιών στο μέλλον και παράλληλα θα μειώσει και τα αιτήματα για Κυβερνητικές Εγγυήσεις.

ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ

Πληροφορίες

Τα Δάνεια που παραχωρήθηκαν από την Κυβέρνηση ανέρχονται κατά την 31 Δεκεμβρίου 2016 σε €991.645.604 (2015: €1.018.028.739) και έχουν παραχωρηθεί στους ακόλουθους οργανισμούς:

	2016	2015
	€ 000	€ 000
Ξένες Κυβερνήσεις (i)	109.788	109.788
Δήμοι (ii)	28.420	30.241
Συμβούλια Αποχετεύσεως (ii)	18.181	19.342
Συμβούλια Υδατοπρομήθειας	24	24
Οργανισμοί Δημόσιου Δικαίου και Άλλοι Οργανισμοί (iii)	789.223	812.624
Συνεργατικές Εταιρείες και Άλλοι Ιδιωτικοί Οργανισμοί	46.010	46.010
Συνολικό	991.646	1.018.029

(i) Δάνειο που παραχωρήθηκε στην Ελληνική Κυβέρνηση μέσω του Μηχανισμού Στήριξης της Ελλάδας που οργανώθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.

(ii) Δάνεια που προέκυψαν μετά από συμφωνίες, συνολικής αξίας €51 εκατ., οι οποίες υπογράφηκαν μεταξύ Κυπριακής Δημοκρατίας (ΚΔ) και ορισμένων Δήμων και Συμβουλίων Αποχετεύσεων για δάνεια τα οποία σύνηψαν οι εν λόγω Δήμοι και Συμβούλια Αποχετεύσεων με τη Τράπεζα KA Finanz τα οποία η ΚΔ ως εγγυητής αποπλήρωσε τον Απρίλιο του 2014 με ποσά τα οποία οι Δήμοι και Συμβούλια Αποχετεύσεων δεσμεύτηκαν προς τη ΚΔ να αποπληρώσουν με τους ίδιους όρους που περιλαμβάνονταν στη συμφωνία που αρχικά σύναψαν με την Τράπεζα KA Finanz.

(iii) Τα μεγαλύτερα δάνεια δόθηκαν στον Κεντρικό Φορέα Ισότιμης Κατανομής Βαρών (2016: €400,7 εκ., 2015: €386,0 εκ.) και στον Οργανισμό Χρηματοδοτήσεως Στέγης (2016: €157,1 εκ., 2015: €166,6 εκ.) για σκοπούς υλοποίησης της στεγαστικής / δανειοδοτικής πολιτικής του κράτους.

Σημειώνεται ότι η μείωση που παρατηρείται προκύπτει κυρίως από αποπληρωμή δόσης €23 εκ. του δανείου ύψους €175 εκ. το οποίο η Κυβέρνηση παραχώρησε προς το Ταμείο Ανακεφαλαιοποίησης (το οποίο συστάθηκε με βάση το περί της Σύστασης και Λειτουργίας Ανεξάρτητου Ταμείου Ανακεφαλαιοποίησης Νόμου του 2015) με σκοπό αποκλειστικά την ανακεφαλαιοποίηση της Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας.

Ανάλυση Κινδύνων

Η μη είσπραξη του κεφαλαίου και των τόκων των πιο πάνω δανείων θα έχει αρνητικό αντίκτυπο στα προβλεπόμενα έσοδα (όσον αφορά τους προβλεπόμενους εισπρακτέους τόκους), και κατ' επέκταση θα διογκώνει το δημοσιονομικό έλλειμμα ή θα μειώνει το δημοσιονομικό πλεόνασμα και δεν θα μειώνεται το δημόσιο χρέος (όσον αφορά τα προβλεπόμενα εισπρακτέα ποσά αποπληρωμής του κεφαλαίου των δανείων).

Σχετικά με τον πιστωτικό κίνδυνο που αντιμετωπίζει το κράτος από την εκχώρηση των δανείων, αυτά μπορούν να κατηγοριοποιηθούν ως ακολούθως:

- Ανακτήσιμο δάνειο ύψους €109,8 εκατομμυρίων, το οποίο παραχωρήθηκε προς την Ελληνική Δημοκρατία μέσω του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας. Σημειώνεται ότι τα ποσά που έχουν περιληφθεί στον προϋπολογισμό σχετικά με το δάνειο αυτό αφορούν μόνο στην είσπραξη τόκων και ανέρχονται σε €3 εκατομμύρια ανά έτος.
- Ανακτήσιμα δάνεια ύψους €46,5 εκατομμυρίων που αποτελούν δάνεια προς Δήμους και Συμβούλια Αποχετεύσεων τα οποία προέκυψαν από πρώην δάνεια που συνήψαν με την Τράπεζα ΚΑ Finanz, κρίνονται επί του παρόντος χαμηλού κινδύνου αφού οι δόσεις τους καταβάλλονται κανονικά και το ποσό θεωρείται πλήρως ανακτήσιμο.
- Ανακτήσιμα δάνεια ύψους €789,2 εκατομμυρίων που παραχωρήθηκαν κατά καιρούς για την προώθηση κυβερνητικών πολιτικών, τα μεγαλύτερα εκ των οποίων είχαν παραχωρηθεί προς το Ταμείο Ανακεφαλαιοποίησης (2016:€145,8 εκατ., 2015:€175,0 εκατ.), το Φορέα Ισότιμης Κατανομής Βαρών (2016:€400,7 εκατ., 2015:€386,0 εκατ.), τον Οργανισμό Χρηματοδοτήσεως Στέγης (2016:€157,1 εκατ., 2015:€166,6 εκατ.) και τον Κυπριακό Οργανισμό Ανάπτυξης Γης (2016:€75,3 εκατ., 2015:€75,5 εκατ.).

Σημειώνεται ότι ο πιστωτικός κίνδυνος για το δάνειο προς το Ταμείο Ανακεφαλαιοποίησης επί του παρόντος κρίνεται χαμηλός, αφού το ποσό θεωρείται πλήρως ανακτήσιμο.

Σημειώνεται επίσης ότι για τα δάνεια που παραχωρήθηκαν στο Φορέα Ισότιμης Κατανομής Βαρών, στον Οργανισμό Χρηματοδοτήσεως Στέγης και τον Κυπριακό Οργανισμό Ανάπτυξης Γης έχουν κατά βάση διοχετευθεί από τους οργανισμούς που τα έλαβαν προς ιδιώτες. Η αποπληρωμή των δανείων αυτών εξαρτάται κατά κύριο λόγο από την είσπραξη των δανείων που παραχωρήθηκαν προς τους τελικούς

δικαιούχους. Για σκοπούς ανάλυσης κινδύνων παρουσιάζονται πιο κάτω επιπρόσθετες πληροφορίες για τα δάνεια τα οποία οι πιο πάνω οργανισμοί έχουν παραχωρήσει ξεχωριστά, οι οποίες προέκυψαν μετά από επεξεργασία στοιχείων/πληροφοριών που οι εν λόγω οργανισμοί έχουν αποστείλει στο Γενικό Λογιστήριο της Δημοκρατίας.

(α) Δάνεια τα οποία έχουν παραχωρηθεί από τον Οργανισμό Χρηματοδοτήσεως Στέγης (ΟΧΣ)

Ο ΟΧΣ έχει παραχωρήσει δάνεια χρησιμοποιώντας κεφάλαια της Κυβέρνησης και κεφάλαια του Φορέα Ισότιμης Κατανομής Βαρών (ΦΙΚΒ) για εφαρμογή διαφόρων σχεδίων δανείων. Στους 2 πιο κάτω πίνακες αναλύονται τα εν λόγω δάνεια ανά σχέδιο με τον αριθμό και το υπόλοιπο των δανείων κατά την 31 Μαρτίου 2017 καθώς το ποσό των καθυστερημένων δόσεων κατά την ίδια ημερομηνία :

Πίνακας 1 : Δάνεια του ΟΧΣ με κεφάλαια της Κυβέρνησης

Δάνεια	Δάνεια με κεφάλαια της Κυβέρνησης			
	Αριθμός δανείων 31/3/2017	Υπόλοιπο 31/3/2017 € 000	Υπόλοιπο 30/6/2016 € 000	Ποσό καθυστερημένων δόσεων 31/3/2017 € 000
Ζευγαριών σε ακριτικές περιοχές	1.041	18.375	20.223	4.510
Αναζωογόνησης περιοχής πράσινης γραμμής	261	9.274	9.831	2.158
Για Στεγαστικά Σχέδια Κοινοτήτων κάτω των 500 κατοίκων	678	16.020	17.931	2.605
Για Στεγαστικά Σχέδια Αγροτικών περιοχών	1	39	39	18
Για Στεγαστικά Σχέδια Πολυτέκνων	42	1.816	1.894	427
Για Στεγαστικά Σχέδια Αναπήρων	23	603	693	59
Σε ζευγάρια με χαμηλά και μέτρια εισοδήματα	1.034	108.510	112.978	9.769
Σύνολο	3.080	154.637	163.589	19.546

Αναφέρεται ότι για τα πιο πάνω 3.080 δάνεια, τα 1.855 (60%, 31/3/2016:61%) θεωρούνται εξυπηρετούμενα αφού δεν έχουν ή έχουν λιγότερες ή ίσες των 3 καθυστερημένων δόσεων. Τα υπόλοιπα 1.225 με υπόλοιπο κατά την 31/3/2017 €74.482.885 και με ποσό καθυστερημένων δόσεων €19.214.004 (ποσοστό 26% σε σχέση με 21% το οποίο αντιστοιχούσε κατά την 31/3/2016), θεωρούνται μη

εξυπηρετούμενα αφού παρουσιάζουν περισσότερες από 3 καθυστερημένες δόσεις , με ορισμένα 612 (31/3/2016:529) να ξεπερνούν καθυστερημένες δόσεις 3 ετών. Σημειώνεται ότι ο Οργανισμός λαμβάνοντας υπόψη ότι καλύπτονται με Κυβερνητική εγγύηση ή με την αξία της κατοικίας, έχει προχωρήσει σε τερματισμό συμβολαίου ή λήψη δικαστικών μέτρων σε 41 (31/3/2016:40) από τα πιο πάνω δάνεια.

Σημειώνεται ότι για τα εν λόγω δάνεια η Κυβέρνηση εισπράξε από τον ΟΧΣ το 2016 ποσό €9,4 εκατομμυρίων αναφορικά με αποπληρωμές των δανείων (γι' αυτό και τα υπόλοιπα των δανείων αυτών που αναφέρονται πιο πάνω μειώθηκαν από €166,6 εκατ. κατά την 31/12/2015 σε €157,1 εκατ. κατά την 31/12/2016).

Πίνακας 2 : Δάνεια του ΟΧΣ με κεφάλαια του Φορέα Ισότιμης Κατανομής Βαρών

Δάνεια	Δάνεια με κεφάλαια του ΦΙΚΒ			
	Αριθμός δανείων κατά την 31/3/2017	Υπόλοιπο 31/3/2017 € 000	Υπόλοιπο 30/6/2016 € 000	Ποσό καθυστερημένων δόσεων 31/3/2016 € 000
Σπουδαστικά	18.551	346.451	338.515	22.230
Ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης	589	8.737	8.584	2.490
Για νεοδημιουργημένα ζευγάρια	1.685	10.287	12.783	2.896
Επαγγελματικά	201	4.037	4.045	3.115
Για Σωματεία και Οργανώσεις	12	1.304	1.212	283
Σύνολο	21.038	370.816	365.139	31.014

Όλα τα πιο πάνω δάνεια έχουν παραχωρηθεί με βάση Σχέδιο Αποκατάστασης Προπολεμικής Φερεγγυότητας με περίπου 88,2% να αντιπροσωπεύει Σπουδαστικά δάνεια. Αναφέρεται ότι για τα πιο πάνω 21.038 δάνεια, τα 16.294 (77,4%, 31/3/2016:79%) θεωρούνται εξυπηρετούμενα αφού δεν έχουν ή έχουν λιγότερες ή ίσες των 3 καθυστερημένων δόσεων. Τα υπόλοιπα 4.744 με υπόλοιπο κατά την 31/3/2017 €101.903.938 και με ποσό καθυστερημένων δόσεων €30.343.751 (ποσοστό 29,8% σε σχέση με 30,1% το οποίο αντιστοιχούσε κατά την 31/3/2016), θεωρούνται μη εξυπηρετούμενα αφού παρουσιάζουν περισσότερες από 3 καθυστερημένες δόσεις , με ορισμένα 2.066 (31/3/2016:1.735) να ξεπερνούν καθυστερημένες δόσεις 3 ετών. Σημειώνεται ότι ο Οργανισμός λαμβάνοντας υπόψη ότι καλύπτονται με Κυβερνητική εγγύηση ή με την αξία της κατοικίας, έχει προχωρήσει σε τερματισμό συμβολαίου ή λήψη δικαστικών μέτρων σε 229 (31/3/2016:89) από τα πιο πάνω δάνεια.

Σημειώνεται τέλος ότι για τα εν λόγω δάνεια η Κυβέρνηση παραχώρησε στο Φορέα ποσό €41,5 εκατομμυρίων για νέα δάνεια ενώ εισπραξε από το Φορέα ποσό €26,8 εκατομμυρίων αναφορικά με αποπληρωμές των δανείων (γι' αυτό και τα υπόλοιπα των δανείων αυτών που αναφέρονται πιο πάνω αυξήθηκαν από €386,0 εκατ. κατά την 31/12/2015 σε €400,7 εκατ. κατά την 31/12/2016).

(β) Δάνεια τα οποία παραχωρήθηκαν από τον Κυπριακό Οργανισμό Ανάπτυξης Γης (ΚΟΑΓ)

Ο ΚΟΑΓ έχει παραχωρήσει δάνεια χρησιμοποιώντας κεφάλαια της Κυβέρνησης για εφαρμογή Σχεδίου Στέγασης Οικογενειών με Χαμηλά Εισοδήματα (ΣΣΧΑ) το οποίο εγκρίθηκε το 2001. Μετά το 2012 Ο ΚΟΑΓ με βάση οδηγίες του Υπουργείου Εσωτερικών τερμάτισε την πώληση κατοικιών/διαμερισμάτων μέσω του Σχεδίου Στέγασης Χαμηλά Αμειβομένων και όσες μονάδες ανεγέρθηκαν με κονδύλια του ΣΣΧΑ διατέθηκαν σε αριθμό αγοραστών με βάση Σχέδιο Στέγασης Μέτρια Αμειβομένων.

Ο αριθμός των δανείων που παραχωρήθηκαν σε χαμηλά αμειβομένους ανέρχεται σε 890 (κατά την 31/3/2016 τα αντίστοιχα δάνεια ήταν 903 αφού κατά την περίοδο 1/4/2016 μέχρι 31/3/2017, 13 αγοραστές διέκοψαν την συμμετοχή τους στο σχέδιο και οι κατοικίες παραμένουν αδιάθετες), από τα οποία 106 έχουν ξοφληθεί πλήρως. Τα 784 που παραμένουν παρουσιάζουν υπόλοιπο κατά την 31/3/2017 €57.169.058 και ποσό καθυστερημένων δόσεων κατά την ίδια ημερομηνία €6.835.338. Αναφέρεται ότι για τα πιο πάνω 784 δάνεια, τα 300 (38%) θεωρούνται εξυπηρετούμενα αφού δεν έχουν ή έχουν λιγότερες ή ίσες των 3 καθυστερημένων δόσεων. Τα υπόλοιπα 484 με υπόλοιπο κατά την 31/3/2017 €40.654.432 και με ποσό καθυστερημένων δόσεων €6.796.393 θεωρούνται μη εξυπηρετούμενα αφού παρουσιάζουν περισσότερες από 3 καθυστερημένες δόσεις, με ορισμένα (219) να ξεπερνούν καθυστερημένες δόσεις 3 ετών. Σημειώνεται ότι ο Οργανισμός έχει προχωρήσει σε λήψη δικαστικών μέτρων σε 102 από τα 484 δάνεια που παρουσιάζουν καθυστερήσεις. Σημειώνεται επίσης ότι η κυριότητα όλων των κατοικιών που παραχωρούνται παραμένει στον ΚΟΑΓ μέχρι και την αποπληρωμή της τελευταίας δόσης από τον δανειολήπτη.

Τα δάνεια που παραχωρήθηκαν με κονδύλια του ΣΣΧΑ σε μέτρια αμειβόμενους ανέρχονται σε 94, παρουσιάζουν υπόλοιπο κατά την 31/3/2017 €5.747.649 και ποσό καθυστερημένων δόσεων κατά την ίδια ημερομηνία €55.599.

Αναφέρεται ότι από το ποσό των €75,3 εκατ. το οποίο ο ΚΟΑΓ οφείλει στη Κυβέρνηση κατά την 31/12/2016, ποσό €66,0 εκατ. αναμένεται να εισπραχθεί σταδιακά με την καταβολή των δόσεων των δανειοληπτών ενώ η διαφορά των €9,3 εκατ. θεωρείται άμεσα επιστρεπτέα και ανακτήσιμη αφού αφορά ποσό το οποίο εισπράχθηκε από τον ΚΟΑΓ στο παρελθόν (είτε από τους δανειολήπτες είτε από την

Κυβέρνηση όταν αρχικά παραχωρήθηκε το δάνειο για το ΣΣΧΑ) και παραμένει να το καταβάλει στη Κυβέρνηση.

- Δάνεια/Χορηγήσεις ύψους €36,53 εκατ. παραχωρήθηκαν από τη ΣΚΤ σε εκτοπισθείσες συνεργατικές εταιρείες για αποπληρωμή προσφυγικών καταθέσεων με βάση τους περί καταθέσεων σε εκτοπισθείσες Συνεργατικές Εταιρείες Νόμους του 1978 μέχρι 1989. Η χρηματοδότηση των πιο πάνω δανείων / χορηγιών προήλθε από κυβερνητικές πιστώσεις τις οποίες το Κράτος παρουσιάζει στις οικονομικές του καταστάσεις ως δάνειο το οποίο παραχωρήθηκε στη ΣΚΤ. Με βάση πληροφόρηση από τη ΣΚΤ ποσό €35,68 εκατ. αποδόθηκε στους πρόσφυγες δικαιούχους για αποπληρωμή των καταθέσεων τους, με το υπόλοιπο €1 εκατ. περίπου να παραμένει διαθέσιμο για τυχόν μελλοντικές αποπληρωμές. Σημειώνεται ότι τα δάνεια τα οποία παραχωρήθηκαν από τη ΣΚΤ προς τις εκτοπισθείσες συνεργατικές εταιρείες είχαν εγγυητή την Κυβέρνηση και ότι με βάση το Νόμο 223/88 τα δάνεια παγοποιήθηκαν μέχρι την επάνοδο των εκτοπισθείσων συνεργατικών στην αρχική τους έδρα.
- Σχετικά με το Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πλαίσιο 2016-2018, οι πρόνοιες που έχουν περιληφθεί για την αποπληρωμή των δανείων αυτών ανέρχονται σε €25 εκατομμύρια κατά έτος.

Μέτρα Μετριασμού Των Κινδύνων

Η περαιτέρω ενίσχυση (σε υλικοτεχνικό και τεχνοκρατικό επίπεδο) των πιο πάνω οργανισμών για την αντιμετώπιση της πιθανότητας μη είσπραξης των δανείων που δόθηκαν σε ιδιώτες θα ελαχιστοποιήσει ακόμα περισσότερο τις οποιοσδήποτε πιθανές δημοσιονομικές επιπτώσεις. Επιπλέον θα πρέπει να δημιουργηθεί στην κεντρική κυβέρνηση ένα πλαίσιο αξιολόγησης αιτημάτων για τη χορήγηση νέων δανείων από τη Δημοκρατία προς τρίτους καθώς και για τη διαχείριση των υφιστάμενων δανείων και των ρίσκων που απορρέουν από αυτά, κατ' αναλογία και της διαδικασίας που ακολουθήθηκε για τη δημιουργία Γραφείου Διαχείρισης Κυβερνητικών Εγγυήσεων.

ΑΓΩΓΕΣ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΣΕ ΕΞΕΛΙΞΗ

Πληροφορίες

Κατά την 31^η Δεκεμβρίου, 2016 εκκρεμούσαν διάφορες δικαστικές αγωγές εναντίον της Κυπριακής Δημοκρατίας καθώς επίσης και εναντίον των Οντοτήτων Δημοσίου Δικαίου και Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης είτε από υπαλλήλους είτε από τρίτους το κόστος των οποίων δεν μπορεί να προβλεφθεί. Οι δικαστικές αγωγές αφορούν:

(α) Κεντρική Κυβέρνηση

- Αγωγές δημοσίων υπαλλήλων για τις μειώσεις των απολαβών και των συντάξεων στην κρατική υπηρεσία και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα βάσει του «Περί της Μείωσης των Απολαβών και των Συντάξεων των Αξιωματούχων, Εργοδοτούμενων και Συνταξιούχων της Κρατικής Υπηρεσίας και του Ευρύτερου Δημόσιου Τομέα Νόμο» λόγω των ιδιαίτερα δύσκολων οικονομικών συνθηκών καθώς επίσης και αγωγές για τις παγοποιήσεις των προσαυξήσεων.
- Αγωγές τρίτων των οποίων η οικονομική τους θέση επηρεάστηκε αρνητικά από τις αποφάσεις του Μαρτίου του 2013 για αναδιάρθρωση του χρηματοπιστωτικού τομέα.
- Αγωγές τρίτων για οικονομικές απαιτήσεις από συμβόλαια για εκτέλεση κυβερνητικών έργων και συμβόλαια συντήρησης.
- Αγωγές τρίτων για ατυχήματα/ τραυματισμούς που συνέβησαν και κατά την εκτίμηση των εναγόντων την ευθύνη φέρει η Κυπριακή Δημοκρατία.
- Αγωγές τρίτων για απαλλοτριώσεις στοιχείων πάγιου ενεργητικού (κυρίως γης) που κατά την εκτίμηση των εναγόντων έχουν υποστεί οικονομική ζημιά είτε αυτή αφορά την εκτιμώμενη αξία της απαλλοτριωθείσας γης ή/και πιθανά διαφυγόντα κέρδη από τη μη χρήση των εν λόγω στοιχείων πάγιου ενεργητικού.

(β) Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ)

- Αγωγές τρίτων είτε από συμβάσεις είτε από ζημιές σε ιδιωτικές περιουσίες κατά την εκτέλεση εργασιών.
- Αγωγές υπαλλήλων λόγω προαγωγών/ μισθολογικών κλιμάκων ή και άλλων θεμάτων προσωπικού.

(γ) Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΑΤΑ)

- Αγωγές τρίτων είτε από συμβάσεις είτε από ζημιές σε ιδιωτικές περιουσίες κατά την εκτέλεση εργασιών.
- Αγωγές υπαλλήλων λόγω προαγωγών / μισθολογικών κλιμάκων ή και άλλων θεμάτων προσωπικού.

Ανάλυση Κινδύνων

(α) Κεντρική Κυβέρνηση

Οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι προκύπτουν σε περίπτωση που εκδοθεί απόφαση δικαστηρίου εναντίον της Δημοκρατίας οπότε επιβάλλεται η καταβολή χρηματικών αποζημιώσεων στους ενάγοντες. Σε περίπτωση που οι χρηματικές αποζημιώσεις είναι ψηλές τότε επηρεάζονται αρνητικά τα δημόσια οικονομικά και κατά συνέπεια η μη επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων που τίθενται με όλα τα αρνητικά συνεπακόλουθα.

Οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι θα προκύψουν κυρίως από:

- την καταβολή οικονομικών αποζημιώσεων από τυχόν δικαστικές αποφάσεις σε βάρος της Κυπριακής Δημοκρατίας που αφορούν τις αγωγές δημοσίων υπαλλήλων για τις μειώσεις των απολαβών τους βάσει του «Περί της Μείωσης των Απολαβών και των Συντάξεων των Αξιωματούχων, Εργοδοτουμένων και Συνταξιούχων της Κρατικής Υπηρεσίας και του Ευρύτερου Δημόσιου Τομέα Νόμο». Σημειώνεται ότι, οι πραγματικές εξοικονομήσεις για το κράτος από τις μειώσεις των απολαβών και συντάξεων για το έτος 2016 ανήλθε στα 259,5 εκ. ευρώ ενώ το αντίστοιχο ποσό για το 2015 ανήλθε στα 259 εκ. ευρώ.
- από δικαστικές αποφάσεις που αφορούν αγωγές τρίτων των οποίων η οικονομική τους θέση επηρεάστηκε αρνητικά από τις αποφάσεις του Μαρτίου του 2013 για αναδιάρθρωση του χρηματοπιστωτικού τομέα.

(β) Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ) και (γ) Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΑΤΑ)

Οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι που προέρχονται από τα ΝΠΔΔ και από τις ΑΤΑ και αφορούν είτε αγωγές τρίτων είτε αγωγές υπαλλήλων κατά των οντοτήτων αυτών, δεν είναι ιδιαίτερα ανησυχητικοί αφού σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία που μας έχουν σταλεί αυτές δεν ξεπερνούν τα 5 εκ. ευρώ.

ΠΟΣΑ ΠΟΥ ΕΚΚΡΕΜΟΥΝ ΓΙΑ ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΕΙΣ ΤΕΜΑΧΙΩΝ ΓΗΣ

Πληροφορίες

Η απαλλοτρίωση αφορά αναγκαστική, σύμφωνη με το νόμο και με καθορισμένη αποζημίωση, εξαγορά από το κράτος της ακίνητης περιουσίας κάποιου ιδιοκτήτη, για λόγους δημόσιας ανάγκης ή ωφέλειας. Συνήθως το κράτος προχωρεί σε απαλλοτριώσεις ιδιωτικής περιουσίας για δημιουργία έργων υποδομών ή για άλλους σκοπούς και καταβάλλει στους ιδιοκτήτες αντίστοιχο χρηματικό αντίτιμο με βάση την αξία της ακίνητης ιδιοκτησίας που απαλλοτριώνεται σε αγοραίες τιμές. Σε κάποιες περιπτώσεις μπορεί να γίνει και ανταλλαγή ιδιωτικής γης με κρατική ισόποσης αξίας.

Λόγω εκτέλεσης μεγάλου αριθμού έργων υποδομής στα μέσα της δεκαετίας του 2000 σε συνδυασμό με τα ψηλά επιτόκια που καταβάλλονταν από τη μη έγκαιρη καταβολή της αποζημίωσης στους ιδιοκτήτες (επιτόκιο 9%) και την έλλειψη καθορισμένης πολιτικής είχε ως αποτέλεσμα τη συσσώρευση μεγάλων οφειλών / υποχρεώσεων του δημόσιου προς τους ιδιοκτήτες γης.

Το Μάιο του 2014 έχει ψηφιστεί νομοθεσία η οποία προνοεί μείωση του πληρωτέου τόκου από 9% σε 3% για ληξιπρόθεσμες οφειλές που αφορούν απαλλοτριώσεις τεμαχίων γης. Σημειώνεται ότι, με σημερινά δεδομένα το ύψος του επιτοκίου εξακολουθεί να είναι ψηλό αφού ο μέσος όρος του επιτοκίου καταθέσεων που παραχωρούν οι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί δεν ξεπερνά το 1,5%. Τονίζεται ότι ο

καθορισμός της πολιτικής απαλλοτριώσεων γίνεται από το Υπουργικό Συμβούλιο με μία σειρά από αποφάσεις του.

Κατά την 31 Δεκεμβρίου, 2016 σύμφωνα με στοιχεία του Τμήματος Κτηματολογίου και Χωρομετρίας οι συνολικές εκκρεμείς υποχρεώσεις (συμπεριλαμβανομένων και των τόκων) προς τους ιδιοκτήτες γης τους οποίους η γη απαλλοτριώθηκε για υλοποίηση αναπτυξιακών ή άλλων έργων (αρχαιολογικοί χώροι, ανάγκες εθνικής φρουράς) ανερχόταν στα 330,2 εκ. ευρώ σε σχέση με 340,3 εκ. ευρώ τέλος του 2015, δηλαδή το ύψος του οφειλόμενου ποσού για απαλλοτριώσεις μειώθηκε κατά 3% ενώ σε σχέση με το τέλος του 2012 τα οφειλόμενα ποσά για απαλλοτριώσεις μειώθηκαν κατά 35% αφού το οφειλόμενο ποσό ανερχόταν τότε στα €508 εκ. Πρόσθετα, σημειώνεται ότι από τις συνολικές εκκρεμείς υποχρεώσεις, ποσό ύψους 214,1 εκ. ευρώ έχει συμφωνηθεί και έγινε αποδεκτό από τους ιδιοκτήτες των υπό απαλλοτρίωση τεμαχίων ενώ το υπόλοιπο οφειλόμενο ποσό ύψους 116,1 εκ. ευρώ δεν έχει γίνει ακόμη αποδεκτό από τους ιδιοκτήτες.

Για εξόφληση των οφειλών του κράτους προς τους ιδιοκτήτες γης περιλαμβάνεται ετησίως πρόνοια στους Προϋπολογισμούς που κυμαίνεται από 72 – 78 εκ ευρώ περίπου.

Στον πιο κάτω πίνακα παρουσιάζονται αναλυτικά οι συνολικές εκκρεμείς υποχρεώσεις του κράτους προς τους ιδιοκτήτες γης (κεφάλαιο και τόκοι) καθώς και τα καταβληθέντα ποσά για τα έτη 2013-2016. Σημειώνεται ότι, η διαφορά που προκύπτει από το υπόλοιπο έκαστου έτους και των αποπληρωμών αφορά νέες απαλλοτριώσεις γης.

	Οφειλόμενο ποσό 1.1.2013 € εκ.	Καταβληθέν ποσό εντός το 2013 € εκ.	Οφειλόμενο ποσό 1.1.2014 € εκ.			Καταβληθέν ποσό εντός το 2014 € εκ.	Οφειλόμενο ποσό 1.1.2015 € εκ.			Καταβληθέν ποσό εντός το 2015 € εκ.	Οφειλόμενο ποσό 1.1.2016 € εκ.			Καταβληθέν ποσό εντός το 2016 € εκ.	Οφειλόμενο ποσό 1.1.2017 € εκ.		
			Μη Συμφωνηθέντα ποσά	Συμφωνηθέντα ποσά	Σύνολο συμφωνηθέντα και μη		Μη Συμφωνηθέντα ποσά	Συμφωνηθέντα ποσά	Σύνολο συμφωνηθέντα και μη		Μη Συμφωνηθέντα ποσά	Συμφωνηθέντα ποσά	Σύνολο συμφωνηθέντα και μη		Μη Συμφωνηθέντα ποσά	Συμφωνηθέντα ποσά	Σύνολο συμφωνηθέντα και μη
Σύνολο	508,506	78,132	204,027	276,869	480,896	72,668	167,776	245,833	413,609	76,800	125,305	214,969	340,274	73,460	116,091	214,122	330,213
Κεφάλαιο		51,141	131,125	171,850	302,975	45,993	104,929	138,715	243,644	53,334	79,079	120,940	200,019	50,006	73,768	133,362	207,131
Τόκος		24,673	72,902	105,019	177,921	23,496	62,847	107,118	169,965	22,052	46,226	94,029	140,255	22,080	42,323	80,760	123,082
Επαγγελματικά Έξοδα		2,318				3,179				1,414				1,374			

Ανάλυση Κινδύνων

Με βάση τα πιο πάνω, οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι που δημιουργούνται για την Κυπριακή Δημοκρατία είναι οι ακόλουθοι:

- Οι κάτοχοι της απαλλοτριωθείσας γης οι οποίοι δεν αποδέχθηκαν την προσφορά του Τμήματος Κτηματολογίου και Χωρομετρίας να προσφεύγουν στη δικαιοσύνη με αποτέλεσμα να είναι αδύνατη η εκτίμηση του χρόνου εκδίκασης των υποθέσεων καθώς και το τελικό ύψος της αποζημίωσης.
- Περαιτέρω αύξηση του συνολικού οφειλόμενου ποσού των απαλλοτριώσεων λόγω περιορισμένων πιστώσεων που περιλαμβάνονται ετήσια στον προϋπολογισμό για εξόφληση των εν λόγω

υποχρεώσεων. Ως αποτέλεσμα παρατείνεται ο χρόνος αποπληρωμής των υποχρεώσεων και κατά συνέπεια αυξάνεται το κόστος εξυπηρέτησης των οφειλών.

Μέτρα Μετριασμού των Κινδύνων

Για μετριασμό του κινδύνου των οφειλών του κράτους προς τους ιδιοκτήτες απαλλοτριωθείσας γης και για μείωση της επιβάρυνσης των δημόσιων οικονομικών έχουν ληφθεί τα πιο κάτω μέτρα:

- Ο προϋπολογισμός κάθε έτους περιλαμβάνει όσο το δυνατό μεγαλύτερες πιστώσεις ώστε να πληρωθούν οι περιπτώσεις εκείνες όπου έχει συμφωνηθεί το ποσό και το χρονοδιάγραμμα πληρωμής.
- Οι αποπληρωμές των οφειλών γίνονται με βάση τη χρονολογική σειρά αρχίζοντας από τις παλαιότερες όπου το επιτόκιο αποπληρωμής είναι ψηλότερο σύμφωνα με σχετική απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου.
- Το κράτος βρίσκεται σε διαπραγματεύσεις με ιδιοκτήτες απαλλοτριωμένων τεμαχίων γης για επιστροφή τους στους ιδιοκτήτες τους αφού τα τεμάχια αυτά αν και απαλλοτριώθηκαν δεν κατέστη δυνατή η αξιοποίηση τους για το σκοπό για τον οποίο απαλλοτριώθηκαν.
- Νέες απαλλοτριώσεις τεμαχίων γης γίνονται με φειδώ και νοουμένου ότι το έργο είναι ώριμο για υλοποίηση και οι πιστώσεις περιλαμβάνονται στον κρατικό προϋπολογισμό.

ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΤΟΜΕΑ, ΤΟΥΣ ΚΡΑΤΙΚΟΥΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ, ΤΙΣ ΟΝΤΟΤΗΤΕΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ, ΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ, ΤΙΣ ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ-ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ

ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

Πληροφορίες

Ο χρηματοπιστωτικός τομέας είναι συστημικός για την κυπριακή οικονομία.

Η Κύπρος διαθέτει ένα αναπτυγμένο χρηματοοικονομικό τομέα (τράπεζες, ασφάλειες, εταιρείες παροχής επενδυτικών υπηρεσιών, επενδυτικά ταμεία).

Η Κύπρος κατάφερε να εξέλθει μιας βαθιάς κρίσης κατά την περίοδο 2012-2014 και να ενδυναμώσει την ανθεκτικότητα της οικονομίας της. Εντούτοις, οι προκλήσεις παραμένουν.

Ο κύριος σκοπός αυτής της έκθεσης είναι ο εντοπισμός των σημαντικότερων δημοσιονομικών κινδύνων, οι οποίοι πηγάζουν από τις δραστηριότητες του χρηματοπιστωτικού τομέα, καθώς και μέτρων περιορισμού των κινδύνων και αντιμετώπισης των αδυναμιών.

Κύρια χαρακτηριστικά του τραπεζικού τομέα

Η κυπριακή οικονομία παρουσίαζε μέχρι το 2013 ανισοσκελίες στα δημόσια οικονομικά καθώς και διαρθρωτικά προβλήματα. Περαιτέρω, η χαλαρότητα στην παροχή δανεισμού και η υπερμεγέθης ρευστότητα επέφεραν υπερβολική πιστωτική επέκταση. Αυτή προκάλεσε μια φούσκα στα ακίνητα και οδήγησε σε μη βιώσιμα επίπεδα δανεισμού στα εγχώρια νοικοκυριά και επιχειρήσεις, με δυσμενείς επιπτώσεις συστημικού χαρακτήρα σε ολόκληρη την οικονομία.

Για αντιμετώπιση των πιο πάνω αναφερόμενων προκλήσεων, η Κυπριακή Δημοκρατία εντάχθηκε το 2013 σε πρόγραμμα αναπροσαρμογής το οποίο κάλυπτε τα δημόσια οικονομικά, τα διαρθρωτικά θέματα και τον τραπεζικό τομέα. Η εφαρμογή του προγράμματος οδήγησε σε θετικά αποτελέσματα. Η ανάπτυξη επανήλθε σε θετικούς ρυθμούς, η ανεργία μειώθηκε και τα δημόσια οικονομικά ισοσκελίστηκαν, ενώ ενδυναμώθηκε η κεφαλαιακή επάρκεια και η ρευστότητα των τραπεζών.

Η αγορά ακινήτων και οι τιμές των ακινήτων μειώθηκαν σημαντικά τα τελευταία χρόνια, και ο τραπεζικός τομέας έχει συρρικνωθεί σε πιο βιώσιμα επίπεδα. Συγκεκριμένα, το σύνολο του ενεργητικού του τραπεζικού τομέα, κατά τις 31/12/2016, ήταν 3.8 φορές το μέγεθος του ΑΕΠ που είναι σήμερα στα 2/3 του μεγέθους που είχε πριν την κρίση.

Ορισμένοι δείκτες που αντικατοπτρίζουν την παρούσα κατάσταση του τραπεζικού τομέα, παρουσιάζονται πιο κάτω:

	2013	2014	2015	2016
ΑΕΠ	€18,118 εκ.	€17,567 εκ.	€17,637 εκ.	€17,901 εκ.
Σύνολο υποχρεώσεων του τραπεζικού τομέα	€71,967 εκ.	€66,678 εκ.	€65,527 εκ.	€60,049 εκ.
Ποσοστό επί του ΑΕΠ	397.2%	379.6%	371.5%	335.4%
Κατάσταση των τραπεζών				
- Δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας	11.7%	14.2%	15.6%	16.1%
- Καταθέσεις πελατών	€46,993 εκ.	€46,124 εκ.	€45,968 εκ.	€49,009 εκ.
- Δάνεια	€63,598 εκ.	€61,516 εκ.	€62,739 εκ.	€55,182 εκ.
- Μη Εξυπηρετούμενες Χορηγήσεις	Μη εφαρμόσιμο	€28,383 εκ.	€27,306 εκ.	€24,176 εκ.
- Μη Εξυπηρετούμενες Χορηγήσεις ως % των συνολικών δανείων (εγχώριες δραστηριότητες)	42.07%	47.50%	45.36%	46.18%
Άλλοι δείκτες				
- Επέκταση δανεισμού ιδιωτικού τομέα (εξαιρουμένων Οντοτήτων Ειδικού Σκοπού)	-3.7%	-0.8%	0.2%	-1.0%
- Επέκταση τιμών οικιστικών ακινήτων	-6.5%	-8.8%	-4.3%	-0.9%
- Έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών (% ΑΕΠ)	-4.9%	-4.3%	-2.9%	-5.3%
- Καθαρή Επενδυτική Θέση (% ΑΕΠ)	-136.8%	-140.7%	-130.3%	-125.4%

Οι μεγαλύτερες συστημικές τράπεζες της Κύπρου έλαβαν συγκεκριμένα μέτρα για την ενίσχυση της κεφαλαιακής τους θέσης:

- Η Τράπεζα Κύπρου ανακεφαλαιοποιήθηκε το 2014, μέσω αύξησης μετοχικού κεφαλαίου ύψους €1 δισ. Από τις 19 Ιανουαρίου 2017, η Bank of Cyprus Holdings Public Limited Company έχει εισαχθεί για διαπραγμάτευση στην Κύρια Αγορά του Χρηματιστηρίου Αξιών του Λονδίνου ('LSE'), πέραν της Κύριας Αγοράς του Χρηματιστηρίου Αξιών της Κύπρου ('ΧΑΚ'), στοχεύοντας σε περαιτέρω προβολή του Συγκροτήματος και διεύρυνση της βάσης των επενδυτών.

- Η Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα (ΣΠΙ) ανακεφαλαιοποιήθηκε το 2014 από το κράτος, μέσω επένδυσης ύψους €1,5 δισ. σε αντάλλαγμα το 99% των μετοχών της, ενώ παραχωρήθηκε επίσης επιπλέον ποσό ύψους €175 εκατ. το Δεκέμβριο του 2015.
- Η Ελληνική Τράπεζα ανακεφαλαιοποιήθηκε επιτυχώς από ιδιώτες επενδυτές, μέσω αύξησης κεφαλαίου ύψους €201 εκατ.

Ως αποτέλεσμα των πιο πάνω ενεργειών, κατά τις 31 Δεκεμβρίου 2016, οι δείκτες κυρίων βασικών ιδίων κεφαλαίων (CET1) των εγχώριων τραπεζών βελτιώθηκαν στο 14,4% για την Τράπεζα Κύπρου, στο 15,4% για τα ΣΠΙ και στο 13,7% για την Ελληνική Τράπεζα, ικανοποιώντας τις εποπτικές απαιτήσεις για ελάχιστα κεφάλαια.

Οι καταθέσεις στο κυπριακό τραπεζικό σύστημα ανήλθαν στα €49 δισ. το Δεκέμβριο του 2016, έναντι €46 δισ. το Δεκέμβριο του 2015, αντικατοπτρίζοντας την ενίσχυση της εμπιστοσύνης του κοινού στις κυπριακές τράπεζες.

Το σύνολο δανείων από τις κυπριακές τράπεζες μειώθηκε στα €55,2 δισ. το Δεκέμβριο του 2016, έναντι €62,7 δισ. το Δεκέμβριο του 2015, υπογραμμίζοντας τη συνεχή προσπάθεια για απομόχλευση στις κυπριακές τράπεζες, καθώς και τις εντεινόμενες διαγραφές δανείων στα πλαίσια αναδιαρθρώσεων μη εξυπηρετούμενων δανείων.

Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια (ΜΕΔ) εμφανίζουν σημάδια σταδιακής βελτίωσης, ενισχυόμενα από την αύξηση των αναδιαρθρώσεων. Σε απόλυτους αριθμούς, οι συνολικές μη εξυπηρετούμενες χορηγήσεις μειώθηκαν το 2016 κατά €3,1 δισ., στα €24,2 δισ. Παράλληλα, ο λόγος των προβλέψεων προς τις μη εξυπηρετούμενες χορηγήσεις (δείκτης κάλυψης) παρουσίασε αύξηση στο 41,9% στο τέλος Δεκεμβρίου του 2016 σε σύγκριση με 38,3% τον Δεκέμβριο του 2015. Το ποσοστό των χορηγήσεων που έχουν αναδιαρθρωθεί, ως ποσοστό του συνόλου των χορηγήσεων στον εγχώριο ιδιωτικό τομέα, ανήλθε στο 36,4% το Δεκέμβριο του 2016.

Οι πιστώσεις προς την οικονομία παραμένουν σε χαμηλά επίπεδα, λόγω κυρίως του μεγάλου αριθμού μη εξυπηρετούμενων δανείων, με αυξητική τάση. Το σύνολο νέου δανεισμού προς Μη Χρηματοδοτικά Ιδρύματα κατά τους πρώτους 3 μήνες του 2017, ανήλθε σε €575 εκ. (συνολικά €2334 εκ. κατά το 2016). Επίσης, το σύνολο νέου δανεισμού προς Νοικοκυριά κατά τους πρώτους 3 μήνες του 2017, ανήλθε σε €295 εκ. (συνολικά €1281 εκ. κατά το 2016). Τα στεγαστικά δάνεια αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος των χορηγήσεων με 55,3% κατά το Δεκέμβριο του 2016, τα λοιπά δάνεια αναλογούν σε 32,3% και τα καταναλωτικά δάνεια 12,4%.

Οι τιμές των οικιστικών ακινήτων έχουν προσεγγίσει τις κατώτατές τους τιμές και μια πιθανή ελαφρά ανοδική τάση αναμένεται στο άμεσο μέλλον. Κατά το Δ' τρίμηνο του 2016, σημειώθηκαν σημαντικές

αυξήσεις στις τιμές των ακινήτων στην Κύπρο. Παγκύπρια, οι τιμές για τα σπίτια και τα διαμερίσματα παρουσίασαν τριμηνιαία αύξηση ύψους 1.7% και 0.7% αντίστοιχα, με τη μεγαλύτερη αύξηση να σημειώνεται στη Λάρνακα (3.3% για τα διαμερίσματα) και στη Λεμεσό (1.8% για τα σπίτια). Οι τιμές των εξοχικών κατοικιών παρουσίασαν τριμηνιαία αύξηση, 2.3% στα διαμερίσματα και 2.2% στα σπίτια. Σε σύγκριση με το αντίστοιχο τέταρτο τρίμηνο του 2015, οι τιμές των διαμερισμάτων αυξήθηκαν κατά 3.7%, των σπιτιών κατά 3.4%, των γραφείων κατά 4.7%, των αποθηκών κατά 1.9% και των καταστημάτων κατά 2.1%.

Από τις 4 Νοεμβρίου 2014, οι σημαντικές τράπεζες εποπτεύονται απευθείας από τον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό (ΕΕΜ) ενώ οι λιγότερο σημαντικές εποπτεύονται έμμεσα από τον ΕΕΜ μέσω της ΚΤΚ.

Οικονομική κατάσταση του ιδιωτικού τομέα

Τα εγχώρια νοικοκυριά και οι μη χρηματοοικονομικές επιχειρήσεις (ΜΧΕ) εξακολουθούν να είναι υπερχρεωμένες, με το συνολικό χρέος του ιδιωτικού τομέα να φθάνει στα 272.6%² του ΑΕΠ στα τέλη Σεπτεμβρίου 2016 (275.4% στα τέλη Ιουνίου 2016). Οι δείκτες χρέους των νοικοκυριών και των ΜΧΕ παρέμειναν σχετικά σταθεροί στα 124.4% και 148,2 % του ΑΕΠ αντίστοιχα (130,3% και 151,5% αντίστοιχα στα τέλη Δεκεμβρίου 2015). Σημειώνεται ότι το χρέος των ΜΧΕ ως προς το ΑΕΠ παρουσιάζεται κατόπιν της εξαίρεσης των δανείων των Οντοτήτων Ειδικού Σκοπού (τα οποία έχουν περιορισμένη έκθεση στην κυπριακή οικονομία), ως πιο αντιπροσωπευτικός δείκτης για το προφίλ κινδύνου της κυπριακής οικονομίας.

Οι τραπεζικές πιστώσεις προς τον εγχώριο ιδιωτικό τομέα (εξαιρουμένων των Οντοτήτων Ειδικού Σκοπού) μειώθηκαν σε 225% του ΑΕΠ στο τέλος Δεκεμβρίου 2016 σε σύγκριση με 244% στο τέλος Δεκεμβρίου 2015.

Τα καθαρά χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού (καθαρή αξία) των νοικοκυριών αυξήθηκαν στο 114,5% του ΑΕΠ το τρίτο τρίμηνο του 2016. Τα καθαρά χρηματοοικονομικά στοιχεία παθητικού των μη χρηματοοικονομικών επιχειρήσεων παρέμειναν υψηλά στο 203,2% του ΑΕΠ στο τέλος Σεπτεμβρίου του 2016.

² Με βάση τα μη ενοποιημένα στατιστικά στοιχεία.

Ανάλυση Κινδύνων

A. Δημοσιονομικοί κίνδυνοι που προκύπτουν από το χρηματοπιστωτικό τομέα

Μη εξυπηρετούμενα δάνεια

Οι κύριοι δημοσιονομικοί κίνδυνοι που σχετίζονται με το χρηματοπιστωτικό τομέα προέρχονται από το υψηλό επίπεδο των μη εξυπηρετούμενων δανείων και του ιδιωτικού χρέους, τα οποία επηρεάζουν αρνητικά την παροχή νέων δανείων προς την οικονομία και ως επακόλουθο την αύξηση του ΑΕΠ και της κερδοφορίας των τραπεζών, με αρνητικό αντίκτυπο στα δημόσια φορολογικά έσοδα.

Σύστημα Εγγύησης Καταθέσεων (ΣΕΚ)

Ένας από τους κύριους στόχους των μεταρρυθμίσεων που επιδιώκονται στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι να ελαχιστοποιηθούν οι επιπτώσεις μιας ενδεχόμενης τραπεζικής κρίσης στην υπόλοιπη οικονομία. Στα πλαίσια αυτά, οι Ευρωπαϊκές Οδηγίες για την εξυγίανση των πιστωτικών ιδρυμάτων (2014/59/ΕΕ) καθώς και για το σύστημα εγγύησης καταθέσεων (2014/49/ΕΕ) ενσωματώθηκαν πλήρως στην κυπριακή νομοθεσία από τον Φεβρουάριο 2016.

Το Σύστημα Εγγύησης Καταθέσεων και Εξυγίανσης Πιστωτικών και Άλλων Ιδρυμάτων (ΣΕΚ), το οποίο αποτελεί ξεχωριστή νομική οντότητα, συστάθηκε και λειτουργεί στην Κύπρο από το 2010. Μέλη του ΣΕΚ είναι όλα τα πιστωτικά ιδρύματα που έχουν συσταθεί στην Κύπρο, συμπεριλαμβανομένων και των υποκαταστημάτων τους που λειτουργούν σε άλλες χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και όλα τα υποκαταστήματα στην Κύπρο ξένων τραπεζών και πιστωτικών ιδρυμάτων από χώρες εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για το σκοπό αυτό, σημειώνεται ότι το ΣΕΚ στην Κύπρο ενεργοποιήθηκε στις 9 Απριλίου 2016 για την αποζημίωση των εγγυημένων καταθέσεων στην FBME Bank Ltd – Cyprus Branch. Τα υποκαταστήματα τραπεζών και πιστωτικών ιδρυμάτων από χώρες - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης που βρίσκονται στην Κύπρο, καλύπτονται από τα αντίστοιχα συστήματα εγγύησης καταθέσεων των χωρών τους. Το ΣΕΚ ενεργοποιείται εφόσον διαπιστωθεί ότι συγκεκριμένο πιστωτικό ίδρυμα που είναι μέλος του, αδυνατεί να αποπληρώσει τους καταθέτες του. Το ανώτατο ποσό της αποζημίωσης που καταβάλλεται ανά καταθέτη ανά αδειοδοτημένο πιστωτικό ίδρυμα, ανέρχεται σε €100.000. Κατά τον υπολογισμό της αποζημίωσης ενός καταθέτη, τα ποσά των υπαρχουσών καταθέσεων συμψηφίζονται με οποιαδήποτε υπόλοιπα δανείων ή άλλων πιστωτικών διευκολύνσεων που έχουν παραχωρηθεί από το καλυπτόμενο ίδρυμα στον καταθέτη καθώς και με οποιαδήποτε ποσά που αποτελούν ανταπαίτηση του καλυπτόμενου ιδρύματος και για τα οποία το καλυπτόμενο ίδρυμα έχει το δικαίωμα συμψηφισμού.

Το Ταμείο Προστασίας Καταθέσεων πρέπει να συσσωρεύσει μέχρι τον Ιούλιο του 2024, μέσω συνεισφορών των πιστωτικών ιδρυμάτων που είναι μέλη του ΣΕΚ, ποσό που αντιστοιχεί στο 0,8% των καλυπτόμενων καταθέσεων.

Κυβερνητικές Εγγυήσεις

(α) Τραπεζικές εγγυήσεις

Η Κυβέρνηση έχει θεσπίσει, με την έγκριση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Σχέδιο Κυβερνητικών Εγγυήσεων ύψους €6 δισ. (που εγκρίνεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή) για τη χορήγηση κυβερνητικών εγγυήσεων για τη σύναψη δανείων ή την έκδοση ομολόγων από πιστωτικά ιδρύματα. Στο πλαίσιο αυτού του προγράμματος, το Νοέμβριο του 2012 χορηγήθηκαν στη Λαϊκή Τράπεζα κυβερνητικές εγγυήσεις ύψους €1 δισ., οι οποίες μεταφέρθηκαν στην Τράπεζα Κύπρου, μετά τα γεγονότα του Μαρτίου του 2013 και τη συγχώνευση μέρους της Λαϊκής Τράπεζας με την Τράπεζα Κύπρου και ίσχυαν μέχρι το Νοέμβριο του 2017. Λόγω της σημαντικής μείωσης της εξάρτησης της από τη χρηματοδότηση από την ΕΚΤ, η Τράπεζα Κύπρου υπέβαλε σχετικό αίτημα για τερματισμό των εν λόγω κυβερνητικών εγγυήσεων οι οποίες και τερματίστηκαν στις 31 Αυγούστου 2016. Ως εκ τούτου, το Υπουργείο Οικονομικών έκρινε σκόπιμο να μην προχωρήσει σε νέα επέκταση του Σχεδίου Κυβερνητικών Εγγυήσεων.

(β) Δάνεια με Κυβερνητική Εγγύηση

Αυτό το θέμα καλύπτεται στο αντίστοιχο τμήμα της παρούσας έκθεσης.

B. Χρηματοοικονομικός μη τραπεζικός τομέας

Επενδυτικές υπηρεσίες και Ταμεία Αποζημίωσης Επενδυτών (ΤΑΕ)

Στην Κύπρο λειτουργούν δύο ταμεία αποζημίωσης των επενδυτών, το Ταμείο Αποζημίωσης Επενδυτών Πελατών ΕΠΕΥ (ΤΑΕ Πελατών ΕΠΕΥ) και το Ταμείο Αποζημίωσης Επενδυτών Πελατών Τραπεζών (ΤΑΕ Πελατών Τραπεζών).

Η λειτουργία αυτών των ταμείων διέπεται από τον περί Επενδυτικών Υπηρεσιών και Δραστηριοτήτων και Ρυθμιζόμενων Αγορών Νόμο (περί Επενδυτικών Υπηρεσιών Νόμος) ο οποίος τροποποιήθηκε το 2004 με σκοπό την εναρμόνιση της εθνικής νομοθεσίας με την Ευρωπαϊκή Οδηγία 97/9/ΕΚ σχετικά με τα συστήματα αποζημίωσης των επενδυτών. Με βάση αυτή τη νομοθεσία, οι δύο αρμόδιες εποπτικές αρχές, δηλαδή η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου (ΚΤΚ) και η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς Κύπρου (ΕΚΚ) προέβησαν στην έκδοση των σχετικών Κανονισμών, που περιγράφουν με λεπτομέρεια τη λειτουργία αυτών των ταμείων.

Ο σκοπός αυτών των ΤΑΕ είναι η εξασφάλιση των απαιτήσεων των καλυπτόμενων πελατών έναντι των μελών του ΤΑΕ με την καταβολή αποζημιώσεων, εφόσον πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις. Όλοι οι μη επαγγελματίες επενδυτές πελάτες ενός μέλους του ΤΑΕ μπορούν να ζητήσουν αποζημίωση για αξιώσεις κατά το εν λόγω μέλος που απορρέουν από τις καλυπτόμενες υπηρεσίες, υπό την προϋπόθεση ότι η τράπεζα ή η ΕΠΕΥ δεν είναι σε θέση, λόγω της οικονομικής της κατάστασης (α) να αποδώσει στους

καλυπτόμενους της πελάτες του κεφάλαια που τους οφείλονται ή κεφάλαια τα οποία τους ανήκουν (β) να παραδώσει στους καλυπτόμενους πελάτες χρηματοοικονομικά μέσα που τους ανήκουν και τα οποία η τράπεζα ή ΕΠΕΥ κατέχει, διαχειρίζεται ή φυλάττει για λογαριασμό τους.

Το μέγιστο ποσό της αποζημίωσης που καταβάλλεται στους επιλέξιμους πελάτες είναι 20 χιλιάδες ευρώ. Η εν λόγω κάλυψη ισχύει για το συνολικό ποσό των απαιτήσεων από τον αιτούντα έναντι ενός μέλους του ΤΑΕ, ανεξάρτητα από τον αριθμό των λογαριασμών, το νόμισμα και τον τόπο παροχής της υπηρεσίας.

Οι επιχειρήσεις επενδύσεων ή οι τράπεζες, πληρώνουν ετήσια εισφορά στο αντίστοιχο ΤΑΕ, η οποία έχει ως ανώτατο όριο σωρευτικής συνεισφοράς το 0,5% των επιλέξιμων κεφαλαίων και χρηματοοικονομικών μέσων. Τα μέλη των Ταμείων, μπορεί να κληθούν να καταβάλουν και έκτακτη συμπληρωματική εισφορά για την κάλυψη των απαιτήσεων από τους πελάτες συγκεκριμένου μέλους, εάν προκύψει τέτοια ανάγκη.

Ασφαλιστικός και συνταξιοδοτικός τομέας

Σε σχέση με ασφαλιστικές υπηρεσίες και υπηρεσίες συνταξιοδοτικών παροχών, δεν υπάρχουν συστήματα αποζημίωσης που να τις καλύπτουν.

Μέτρα Μετριασμού Των Κινδύνων

A. Δημοσιονομικοί κίνδυνοι που προκύπτουν από το χρηματοπιστωτικό τομέα

Μη εξυπηρετούμενα δάνεια

Η βελτιωμένη κεφαλαιακή θέση και ρευστότητα, καθώς και η βελτίωση της οργανικής κερδοφορίας των πιστωτικών ιδρυμάτων έχουν ενισχύσει την ανθεκτικότητα του τραπεζικού τομέα και δρουν αντισταθμιστικά στους προαναφερθέντες δημοσιονομικούς κινδύνους.

Επιπλέον, οι μεγάλες τράπεζες έχουν διοχετεύσει επαρκείς πόρους για τη δημιουργία δομών, με στόχο την αποτελεσματική αντιμετώπιση της πρόκλησης των μη εξυπηρετούμενων δανείων.

Επίσης, οι Αρχές έχουν εκσυγχρονίσει το νομικό πλαίσιο που διέπει τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, συμπεριλαμβανομένων της Οδηγίας Διαχείρισης των Καθυστερήσεων, που εξέδωσε η ΚΤΚ, το νομικό πλαίσιο για τις εκποιήσεις, το πλαίσιο αφερεγγυότητας κ.λπ.

Σύστημα Εγγύησης Καταθέσεων (ΣΕΚ)

Οι στόχοι της εξυγίανσης πιστωτικών ιδρυμάτων, σύμφωνα με τη σχετική Ευρωπαϊκή Οδηγία για την εξυγίανση των πιστωτικών ιδρυμάτων, η οποία μεταφέρθηκε πρόσφατα στην εθνική νομοθεσία, είναι:

- να διασφαλιστεί η συνέχεια των κρίσιμων λειτουργιών των τραπεζών σε περιπτώσεις τραπεζικών κρίσεων,

- να αποφευχθούν σημαντικές επιπτώσεις στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα, ιδίως με την πρόληψη της μετάδοσης, και
- να προστατευθούν τόσο οι δημόσιοι πόροι (με την ελαχιστοποίηση της εξάρτησης από έκτακτη δημόσια χρηματοπιστωτική στήριξη), όσο και οι καλυμμένοι καταθέτες (όπως αναφέρεται και πιο πάνω).

Συνεπώς, τα δημόσια οικονομικά δεν επηρεάζονται, (με εξαίρεση συγκεκριμένες περιπτώσεις οι οποίες καθορίζονται από το νόμο), και προστατεύονται στην περίπτωση που ένα πιστωτικό ίδρυμα τεθεί υπό εξυγίανση ή εκκαθάριση.

Για να επιτευχθούν οι πιο πάνω στόχοι, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, όταν πρόκειται να εφαρμόσουν τα εργαλεία εξυγίανσης και να ασκήσουν τις εξουσίες εξυγίανσης, οι αρχές εξυγίανσης να λαμβάνουν κάθε ενδεδειγμένο μέτρο, προκειμένου να διασφαλίσουν ότι η δράση εξυγίανσης λαμβάνεται, μεταξύ άλλων, σύμφωνα με την αρχή ότι οι μέτοχοι του ιδρύματος υπό εξυγίανση αναλαμβάνουν πρώτοι τις ζημίες και οι πιστωτές του ιδρύματος υπό εξυγίανση αναλαμβάνουν ζημίες μετά τους μετόχους, σύμφωνα με τη σειρά προτεραιότητας των απαιτήσεών τους στο πλαίσιο των κανονικών διαδικασιών αφερεγγυότητας.

Στο παρόν στάδιο, διενεργούνται συζητήσεις με στόχο τη δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Συστήματος Προστασίας Καταθέσεων (European Deposit Insurance System, EDIS), το οποίο θα βοηθήσει περαιτέρω στην απάμβλυνση των επιπτώσεων μιας ενδεχόμενης μελλοντικής τραπεζικής κρίσης στην οικονομία και στα δημόσια οικονομικά.

B. Χρηματοοικονομικός μη τραπεζικός τομέας

Επενδυτικές υπηρεσίες και Ταμεία Αποζημίωσης Επενδυτών (ΤΑΕ)

Με βάση τις διατάξεις της σχετικής Ευρωπαϊκής Οδηγίας και του εθνικού δικαίου, τα παραπάνω ταμεία χρηματοδοτούνται εξ ολοκλήρου από τα μέλη τους, ως εκ τούτου, το κράτος δεν φέρει καμία ευθύνη για την αποζημίωση των επενδυτών.

Σημειώνεται επίσης ότι, δεδομένου ότι τα χρήματα και τα χρηματοπιστωτικά μέσα των πελατών, διαχωρίζονται από εκείνα των ΕΠΕΥ ή των τραπεζών και ότι οι αρμόδιες εποπτικές αρχές, είναι επιφορτισμένες να ελέγχουν την εκπλήρωση αυτής της απαίτησης, η πιθανή απώλεια για τους επενδυτές μετριάζεται.

Επί του παρόντος, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς Κύπρου βρίσκεται στο στάδιο αναθεώρησης του πλαισίου που διέπει τις συνεισφορές στα ταμεία αποζημιώσεων από τα μέλη τους, με σκοπό να υιοθετήσει ένα πλαίσιο συνεισφορών με βάση τους κινδύνους που αφορούν οι καλυπτόμενες υπηρεσίες, με στόχο την περαιτέρω ενίσχυση της προστασίας των επενδυτών.

Ασφαλιστικός και συνταξιοδοτικός τομέας

Οι ασφαλιστικές εταιρείες λειτουργούν από την 1η Ιανουαρίου 2016 στο νέο κανονιστικό πλαίσιο της Φερεγγυότητας II, το οποίο αναγκάζει τις ασφαλιστικές εταιρείες να γίνουν πιο ισχυρές και ανθεκτικές σε οικονομικά σοκ.

Όσον αφορά τα συνταξιοδοτικά ταμεία, που λειτουργούν ως επαγγελματικά συνταξιοδοτικά ταμεία στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Οδηγίας για τα Ιδρύματα Επαγγελματικών Συνταξιοδοτικών Παροχών (IORP), η πλειοψηφία τους είναι καθορισμένων εισφορών. Συνεπώς, οι όποιες απώλειες βαραίνουν αποκλειστικά τα μέλη των ταμείων. Όσον αφορά τα ταμεία καθορισμένων παροχών, τα οποία είναι πολύ λιγότερα σε αριθμό, αυτά αφορούν σχεδόν εξ ολοκλήρου Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου.

Επίσης, έχουν τροχοδρομηθεί διαδικασίες για την ενίσχυση και συνένωση της εποπτείας του ασφαλιστικού τομέα και τομέα ταμείων επαγγελματικών συνταξιοδοτικών παροχών, οι οποίες αναμένεται να ολοκληρωθούν κατά το 2018. Η εφαρμογή τέτοιας πολιτικής θα ενισχύσει την εποπτεία του τομέα αυτού και τη λήψη έγκαιρων εποπτικών ενεργειών όταν χρειαστούν.

ΟΝΤΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Πληροφορίες

Στις Οντότητες Δημοσίου Δικαίου (ΟΔΔ) περιλαμβάνονται:

- (α) σαράντα τρεις (43) Δημόσιοι Οργανισμοί με νομική μορφή Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ),
- (β) επτά (7) Κρατικές Επιχειρήσεις Ιδιωτικού Δικαίου (ΚΕΙΔ),
- (γ) ένα (1) Ίδρυμα (εγγεγραμμένο με τον περί Σωματείων και Ιδρυμάτων Νόμο) και
- (δ) ένα (1) Καταπίστευμα.

Το μέγεθος της κάθε οντότητας, ο αριθμός του προσωπικού της όπως και το ύψος του προϋπολογισμού της ποικίλουν ανάλογα με το μέγεθος, το σκοπό/ δραστηριότητα της ΟΔΔ, κλπ. Οι λειτουργίες των οντοτήτων αυτών βασίζονται και ρυθμίζονται με βάση σχετικές Νομοθεσίες και καλύπτουν τα πιο κάτω:

- (i) την παροχή αγαθών ή υπηρεσιών κοινής ωφελείας όπως οι τηλεπικοινωνίες, η ηλεκτρική ενέργεια, το νερό και οι αποχετεύσεις,
- (ii) την παροχή δημόσιων αγαθών και υπηρεσιών όπως για παράδειγμα η προώθηση της εκπαίδευσης, ο πολιτισμός, η στέγαση, ο αθλητισμός και ο τουρισμός, και
- (iii) Ρυθμιστικές Αρχές.

A. Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ)

Σύμφωνα με τη φύση των εργασιών τους τα σαράντα τρία (43) ΝΠΔΔ έχουν διαχωριστεί σε τέσσερις (4) υποκατηγορίες:

- α. Οργανισμοί που ασκούν εμπορική δραστηριότητα,
- β. Οργανισμοί που εφαρμόζουν την κυβερνητική πολιτική,
- γ. Ρυθμιστικές Αρχές και
- δ. Ακαδημαϊκά Ιδρύματα.

Για αξιολόγηση των δημοσιονομικών κινδύνων που προέρχονται από ΝΠΔΔ και με βάση τις ελεγμένες οικονομικές τους καταστάσεις ή προκαταρκτικές μη ελεγμένες καταστάσεις ετοιμάστηκαν οι πίνακες που ακολουθούν. Ο πρώτος πίνακας για κάθε υποκατηγορία παρουσιάζει διάφορα οικονομικά στοιχεία³ για τα έσοδα, τις δαπάνες, τις υποχρεώσεις προς τρίτους, τρέχοντες και μεσοπρόθεσμες, το προσωπικό, κλπ. Με βάση τα στοιχεία του πρώτου πίνακα εξάγονται ορισμένοι αριθμοδείκτες που παρουσιάζονται στον πίνακα β για κάθε υποκατηγορία οι οποίοι δίνουν χρήσιμες πληροφορίες για την οικονομική ευρωστία του κάθε Οργανισμού. Οι αριθμοδείκτες αυτοί αφορούν το ύψος της κρατικής χορηγίας σε σχέση με το σύνολο των εσόδων, τις δαπάνες προσωπικού σε σχέση με τις συνολικές δαπάνες, το κυκλοφορούν ενεργητικό σε σχέση με τις τρέχουσες υποχρεώσεις και το χρέος προς ίδια κεφάλαια.

Σε γενικές γραμμές, οι σαράντα (40) οντότητες, εξαιρουμένων των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων, απασχολούν περίπου 8.910 εργαζομένους και έχουν ετήσιο κύκλο εργασιών γύρω στα €1,2 δις. Ο μεγαλύτερος οργανισμός έχει περίπου 2.200 εργαζομένους (ΑΤΗΚ) και οι μικρότεροι 2 (Εθνική Αρχή Στοιχημάτων, ΚΟΔΑΠ και Συμβούλιο Αποχετεύσεων Αγίας Νάπας).

Ο κρατικός προϋπολογισμός για το 2016, προέβλεπε (για όσους Δημόσιους Οργανισμούς λαμβάνουν κρατική χορηγία), κρατικές χορηγίες ύψους €202,2 εκ. Επιπλέον, το κράτος παραχώρησε διαχρονικά στους Οργανισμούς αυτούς κρατικές εγγυήσεις ύψους €1,3 δις περίπου.

Πρόσθετα, ορισμένα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου αντιμετωπίζουν μεγάλο αναλογιστικό έλλειμμα στο ταμείο συντάξεων τους το οποίο αγγίζει τα €430⁴ εκ. Συγκεκριμένα, το 2015 το Ταμείο Συντάξεων της

³ Οι παύλες (-) υποδηλώνουν ότι δεν εφαρμόζεται ενώ τα κενά ότι ο οργανισμός δεν έχει αποστείλει τα στοιχεία. Τα μηδενικά είναι πάρα πολύ μικρά ποσά τα οποία μηδενίζονται λόγω στρογγυλοποίησης.

⁴ Πηγή- Έκθεση Γενικού Ελεγκτή

Αρχής Τηλεπικοινωνιών Κύπρου (ΑΤΗΚ) παρουσιάζει αναλογιστικό έλλειμμα ύψους €160 εκ. ενώ της Αρχής Ηλεκτρισμού Κύπρου (ΑΗΚ) παρότι παρουσιάζει μείωση της τάξης του 39% η καθαρή υποχρέωση της Αρχής στις 31/12/2015 ανερχόταν στα €133 εκ. Παράλληλα, το αναλογιστικό έλλειμμα του Ταμείου Συντάξεων του Ραδιοφωνικού Ιδρύματος Κύπρου (ΡΙΚ), φθάνει τα €119,9 εκ. ενώ στον Κυπριακό Οργανισμό Αθλητισμού (ΚΟΑ) σύμφωνα με την αναλογιστική μελέτη του 2009 το έλλειμμα του Ταμείου Συντάξεων του φτάνει τα €3,1 εκ. Τέλος, στον Κυπριακό Οργανισμό Αγροτικών Πληρωμών (ΚΟΑΠ), το ύψος της αναλογιστικής υποχρέωσης, ανερχόταν στις 31.12.2015 σε €14,3 εκ.

Περαιτέρω σημειώνεται ότι, οι έξι (6) ΔΟ που πραγματοποιούν ρυθμιστικές λειτουργίες, χρηματοδοτούν τις δραστηριότητές τους ως επί το πλείστον από τέλη που χρεώνουν για τις υπηρεσίες που προσφέρουν ή από τις οικονομικές τους δραστηριότητες με εξαίρεση την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς η οποία λαμβάνει κρατική χορηγία για κάλυψη μέρους των λειτουργικών της δαπανών.

(α) Οργανισμοί που ασκούν εμπορική δραστηριότητα

Πίνακας 1α: Οικονομικά Στοιχεία

	Καθαρές Μεταβιβάσεις (€ εκ.)	Έσοδα μη συμπεριλαμβανο μένης Κρατικής Χορηγίας (€ εκ.)	Κέρδη προ τόκων, φόρων, και αποσβέσεων (ΕΒΙΤΔΑ) (€ εκ.)	Μισθολόγιο (€ εκ.)	Αριθμός προσωπικού (μόνιμοι, συμβασιούχοι, ωρομίσθιοι)	Πληρωθείσες Συντάξεις (€ εκ.)	Ενεργητικό (Assets) (€ εκ.)	Τακτικές/ Διοικητικές δαπάνες για το 2016 (€ εκ.)	Σύνολο Δαπανών για το 2016 (€ εκ.)	Καθαρό χρέος	Τρέχουσες Υποχρεώσεις (€ εκ.)	Μακροπρόθ εσμες Υποχρεώσεις (€ εκ.)	Κρατικές Εγγυήσεις (31/12/2016) (€ εκ.)
ΑΡΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΥ ΚΥΠΡΟΥ	-	580.3	157.6	86.8	2,035	25.4	2,323.6	491.2	528.1	45.5	405.4	886.9	417.2
ΑΡΧΗ ΛΙΜΕΝΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	-	73.9	44.9	14.4	269	3.5	266.0	22.7	37.7	-39.7	12.4	31.2	-
ΑΡΧΗ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	-39.1	362.3	125.5	93.7	2,244	-	781.6	277.6	324.0	-	63.8	321.2	-
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΙΤΗΡΩΝ	-	31.0	-1.3	2.9	57	1.0	35.0	4.1	4.1	11.0	1.4	17.8	-
ΘΕΑΤΡΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΚΥΠΡΟΥ *	5.8	0.3		3.4	70	0.0	37.8		6.6	0.2	11.4	0.0	
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟ ΕΙΔΗΣΕΩΝ	1.8	0.3	-0.8	1.5	35	0.0	0.1	1.7	1.7	-	0.4	4.4	-
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΗΣ	-	1.8	1.6	1.6	35	0.2	113.7	2.1	2.5	52.6	2.2	79.3	-
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΣΗΜΑΝΣΗΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ ΑΠΟ ΠΟΛΥΤΙΜΑ ΜΕΤΑΛΛΑ	0.0	0.3	-	0.4	11	0.0	0.3	0.4	0.4	-	0.0	0.0	
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΩΣ ΣΤΕΓΗΣ	-	32.3	13.7	3.9	59	0.2	618.7	5.5	5.5	-	906.1	0.0	28.8
ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΥΠΡΟΥ	28.0	3.7	4.8	15.2	383	2.7	17.7	28.5	29.1	2.6	14.4	153.0	2.7
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΑΓΙΑΣ ΝΑΪΑΣ	-	3.8	2.8	0.4	11	-	32.3	0.7	0.7	19.1	4.7	19.7	20.9
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ	0.1	-	0.0	-	2	0.1	1.5	0.0	0.0	-	0.0	2.9	-
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΛΑΡΝΑΚΑΣ	-	9.3	5.2	1.9	50	0.1	211.5	4.7	11.1	73.6	2.6	141.4	134.6
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΛΕΜΕΣΟΥ	-	27.9	21.0	2.5	66	0.0	443.8	9.8	18.7	80.0	13.7	160.4	165.0
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ	-	25.6	18.6	2.9	77	0.2	294.4	10.7	11.6	199.0	24.1	204.6	216.7
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΟΥ	-	6.2	5.2	0.7	15	-	88.2	1.2	1.2	40.4	2.7	42.1	44.7
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΠΛΑΦΟΥ	-	10.5	6.3	1.2	37	-	179.2	1.8	1.8	71.4	12.4	80.0	86.6
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΠΑΤΑΤΩΝ	-	16.6	-	0.5	77	0.3	6.0	0.9	0.9	-	0.1	0.0	3.9
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΥΔΑΤΟΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΛΑΡΝΑΚΑΣ	-	8.4	2.3	2.0	49	0.4	13.7	2.9	2.9	-	2.8	14.1	-
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΥΔΑΤΟΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΛΕΜΕΣΟΥ	-	21.3	2.9	4.8	93	0.7	30.8	19.7	20.3	-	22.9	5.1	-
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΥΔΑΤΟΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ	-	25.2	2.1	6.0	149	1.0	20.2	9.3	9.6	-	11.1	38.2	-
ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ ΑΞΙΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	-	4.3	-0.7	3.5	70		23.9	5.1	5.2	-0.1	6.7	5.4	-
ΣΥΝΟΛΟ	-3.4	1,245.2	411.7	250.2	5,894	35.8	5,540.0	900.5	1,023.7	555.4	1,521.2	2,207.6	1,121.3

* τα στοιχεία για τον Θεατρικό Οργανισμό Κύπρου αφορούν το έτος 2015

Πίνακας 1β: Κυριότεροι Αριθμοδείκτες

	Κρατική Χορηγία /Σύνολο Εσόδων %	Δαπάνες προσωπικού /Συνολικές Δαπάνες %	Κυκλοφορούν Ενεργητικό /Τρέχουσες Υποχρεώσεις %	Δανεισμός προς ίδια κεφάλαια
ΑΡΧΗ ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΥ ΚΥΠΡΟΥ	-	16.44	1.47	0.56
ΑΡΧΗ ΛΙΜΕΝΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	-	38.28	10.05	0.16
ΑΡΧΗ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	-	28.92	6.73	0.49
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΙΤΗΡΩΝ	-	70.73	17.56	0.55
ΘΕΑΤΡΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΚΥΠΡΟΥ	95.07	52.13	0.95	0.30
ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟ ΕΙΔΗΣΕΩΝ	87.06	88.36	0.05	57.52
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ ΓΗΣ	-	62.62	16.40	0.72
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΣΗΜΑΝΣΗΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ ΑΠΟ ΠΟΛΥΤΙΜΑ ΜΕΤΑΛΛΑ	9.38	84.65	4.35	0.12
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΩΣ ΣΤΕΓΗΣ	-	71.24	0.67	1.46
ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΥΠΡΟΥ	88.46	52.05	0.35	9.44
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΑΓΙΑΣ ΝΑΠΑΣ	-	59.95	2.46	0.76
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ	-	-	0.68	1.95
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΛΑΡΝΑΚΑΣ	-	17.17	28.55	0.68
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΛΕΜΕΣΟΥ	-	13.37	8.05	0.39
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ	-	25.48	2.22	0.78
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΟΥ	-	56.66	20.09	0.51
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΕΩΝ ΠΑΦΟΥ	-	67.82	4.01	0.52
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΠΑΤΑΤΩΝ	-	56.52	63.75	0.01
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΥΔΑΤΟΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΛΑΡΝΑΚΑΣ	-	69.35	4.07	1.23
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΥΔΑΤΟΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΛΕΜΕΣΟΥ	-	23.47	0.58	0.91
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΥΔΑΤΟΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ	-	62.50	0.87	2.44
ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ ΑΞΙΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	-	66.19	1.77	0.50

(β) Οργανισμοί που εφαρμόζουν κυβερνητική πολιτική

Πίνακας 2α: Οικονομικά Στοιχεία

	Ύψος Κρατικής Χορηγίας (€εκ.)	Έσοδα μη συμπεριλαμβανομένης Κρατικής Χορηγίας (€εκ.)	Κέρδη προ τόκων, φόρων, και αποσβέσεων (ΕΒΙΤΔΑ) (€εκ.)	Μισθολόγιο (€εκ.)	Αριθμός προσωπικού (μόνιμοι, συμβασιούχοι, ωρομίσθιοι)	Πληρωθείσες Συντάξεις (€εκ.)	Ενεργητικό (Assets) (€εκ.)	Τακτικές/ Διοικητικές δαπάνες για το 2016 (€εκ.)	Σύνολο Δαπανών για το 2016 (€εκ.)	Καθαρό χρέος	Τρέχουσες Υποχρεώσεις (€εκ.)	Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις (€εκ.)	Κρατικές Εγγυήσεις (31/12/2016) (€εκ.)
ΑΝΤΙΝΑΡΚΩΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΥΠΡΟΥ	1.2	-	-	0.6	15	-	0.1	1.2	1.2	-	-	-	-
ΑΡΧΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΚΥΠΡΟΥ	-	32.4	-0.4	4.3	84	0.7	60.2	6.4	29.0	-	0.7	29.3	-
ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΦΟΡΕΑΣ ΙΣΟΤΙΜΗΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΒΑΡΩΝ	22.8	5.7	-0.3	1.1	31	0.1	108.7	1.4	1.4	-375.7	421.6	4.3	185.2
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΛΗΡΩΜΩΝ	8.6*	109.5	-1.4	7.6	229	0.0	65.5	9.3	9.4	-	64.4	21.3	-
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ	25.9	3.0	-3.6	6.9	256	0.2	58.9	25.4	25.5	13.5	4.4	14.7	14.8
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΠΟΘΕΜΑΤΩΝ	-	18.3	37.4	0.1	2	-	126.6	0.3	0.3	30.1	8.3	50.4	-
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	33.7	2.5	-0.3	13.2	257	-	9.8	16.4	37.0	-	18.7	-	-
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΥΓΕΙΑΣ	2.8	0.3	-0.1	2.4	49	-	0.9	3.3	3.3	-	-	-	-
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	12.3	4.3	-3.0	1.6	36	0.6	18.4	1.8	1.8	-	13.2	13.3	-
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΚΥΠΡΟΥ	3.1	2.5	0.5	1.0	31	-	6.9	1.7	5.3	-	4.0	3.0	-
ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΕΦΟΡΕΙΕΣ	55.0	3.4	-	36.0	1715	-	-	-	54.3	-	-	-	-
ΤΑΜΕΙΟ ΘΗΡΑΣ	1.2	3.5	0.1	3.1	87	0.0	9.1	4.5	9.1	-	-	5.6	-
ΣΥΝΟΛΟ	166.5	185.5	28.9	77.9	2,792	1.7	465.1	71.7	177.6	-332.1	535.3	141.9	200.0

* Το ποσό αφορά κρατική χορηγία προς το Ταμείο Λειτουργίας.

Πίνακας 2β: Κυριότεροι Αριθμοδείκτες

	Κρατική Χορηγία /Σύνολο Εσόδων %	Δαπάνες προσωπικού /Συνολικές Δαπάνες %	Κυκλοφορούν Ενεργητικό /Τρέχουσες Υποχρεώσεις %	Δανεισμός προς ίδια κεφάλαια
ΑΝΤΙΝΑΡΚΩΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΥΠΡΟΥ	-	50.00	-	-
ΑΡΧΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΚΥΠΡΟΥ	-	14.85	48.56	0.50
ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΦΟΡΕΑΣ ΙΣΟΤΙΜΗΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΒΑΡΩΝ	80.00	80.38	0.26	3.92
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΛΗΡΩΜΩΝ	7.28	80.85	1.02	1.31
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ	89.62	27.06	0.84	0.32
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΠΟΘΕΜΑΤΩΝ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΕΙΔΩΝ (ΚΟΔΑΠ)	-	14.79	4.04	0.46
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	93.05	35.58	0.45	1.90
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΥΓΕΙΑΣ	90.16	72.42	-	-
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	74.16	85.57	1.34	1.44
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΚΥΠΡΟΥ	54.86	19.91	1.22	1.00
ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΕΦΟΡΕΙΕΣ	94.12	66.33	-	-
ΤΑΜΕΙΟ ΘΗΡΑΣ	24.69	34.41	-	-

(γ) Ρυθμιστικές Αρχές

Πίνακας 3α: Οικονομικά Στοιχεία

	Ύψος Κρατικής Χορηγίας (€ εκ.)	Έσοδα μη συμπεριλαμβανομένης Κρατικής Χορηγίας (€ εκ.)	Μισθολόγιο (€ εκ.)	Αριθμός προσωπικού (μόνιμοι, συμβασιούχοι, ωρομίσθιοι)	Πληρωθείσες Συντάξεις (€ εκ.)	Ενεργητικό (Assets) (€ εκ.)	Τακτικές/ Διοικητικές δαπάνες για το 2016 (€ εκ.)	Σύνολο Δαπανών για το 2016 (€ εκ.)	Καθαρό χρέος (€ εκ.)	Τρέχουσες Υποχρεώσεις (€ εκ.)	Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις (€ εκ.)	Κρατικές Εγγυήσεις (31/12/2016) (€ εκ.)
ΑΡΧΗ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ ΚΥΠΡΟΥ	-	1.3	1.1	26	-	2.2	1.4	1.4	-	-	2.3	-
ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ ΡΥΘΜΙΣΕΩΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΑΙ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΩΝ	-	4.4	2.0	42	0.0	15.7	3.2	3.2	-	6.9	-	-
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ	-	4.0	2.6	37	-	5.7	3.6	3.6	-	-	-	-
ΕΘΝΙΚΗ ΑΡΧΗ ΣΤΟΙΧΗΜΑΤΩΝ	-	3.4	0.1	2	-	7.4	-	-	-	0.3	-	-
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑΣ ΚΥΠΡΟΥ	-1.0	5.2	2.8	101	-	15.5	5.4	5.4	-	13.2	-	-
ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΥΠΡΟΥ	-	2.0	0.8	20	0.2	6.5	1.4	1.4	-6.1	1.4	1.3	-
ΣΥΝΟΛΟ	-1.0	20.3	9.4	228	0.2	53.0	15.0	15.0	-6.1	21.8	3.6	-

Πίνακας 3β: Κυριότεροι Αριθμοδείκτες

	Κρατική Χορηγία /Σύνολο Εσόδων %	Δαπάνες προσωπικού /Συνολικές Δαπάνες %	Κυκλοφορούν Ενεργητικό /Τρέχουσες Υποχρεώσεις	Δανεισμός προς ίδια κεφάλαια
ΑΡΧΗ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ ΚΥΠΡΟΥ	-	77.48	-	1.08
ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ ΡΥΘΜΙΣΕΩΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΑΙ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΩΝ	-	62.36	2.24	0.44
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ	-	72.22	-	-
ΕΘΝΙΚΗ ΑΡΧΗ ΣΤΟΙΧΗΜΑΤΩΝ	-	-	25.55	0.04
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑΣ ΚΥΠΡΟΥ	-	51.91	1.14	0.85
ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΥΠΡΟΥ	-	57.72	4.50	0.41

(δ) Κρατικά Ακαδημαϊκά Ιδρύματα

Μέρος των ΝΠΔΔ αποτελούν και τρία (3) δημόσια πανεπιστήμια στα οποία το 2016 παραχωρήθηκε κρατική χορηγία ύψους €89,6 εκ. περίπου για κάλυψη λειτουργικών δαπανών. Εργοδοτούν πάνω από 3.000 υπαλλήλους και το ύψους του προϋπολογισμού τους για 2016 ανέρχεται στα €117,5 εκ., εκ των οποίων το 76% περίπου χρηματοδοτείται από κρατικές χορηγίες.

Επίσης, στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνεται και το Ινστιτούτο Νευρολογίας και Γενετικής, ένα ιδιωτικό Ινστιτούτο, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, ακαδημαϊκό και ιατρικό κέντρο, το οποίο χρηματοδοτείται εξ' ολοκλήρου από το κράτος, το οποίο εργοδοτεί 184 υπαλλήλους και ο ετήσιος προϋπολογισμός του ανέρχεται στα €12,6 εκ.. Τα €8,1 εκ. καλύπτουν τις τακτικές του δαπάνες (λειτουργικά έξοδα και μισθολόγιο) και τα υπόλοιπα καλύπτουν τις αναπτυξιακές του δαπάνες (τις ερευνητικές και τις εκπαιδευτικές του δραστηριότητες και τα έργα υποδομής του).

Πίνακας 4α: Οικονομικά Στοιχεία

	Ύψος Κρατικής Χορηγίας (€ εκ.)	Έσοδα μη συμπεριλαμβανόμενης Κρατικής Χορηγίας (€ εκ.)	Μισθολόγιο (€ εκ.)	Αριθμός προσωπικού (μόνιμοι, συμβασιούχοι, ωρομίσθιοι)	Πληρωθείσες Συντάξεις (€ εκ.)	Ενεργητικό (Assets) (€ εκ.)	Τακτικές/ Διοικητικές δαπάνες για το 2016 (€ εκ.)	Σύνολο Δαπανών για το 2016 (€ εκ.)	Καθαρό χρέος (€ εκ.)	Τρέχουσες Υποχρεώσεις (€ εκ.)	Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις (€ εκ.)	Κρατικές Εγγυήσεις (31/12/2016) (€ εκ.)
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ	47.5	27.5	46.9	1,927	0.4	226.0	69.0	69.0	-	-	82.0	-
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ	36.4	6.6	24.8	749	0.8	65.8	36.2	38.5	-	5.2	18.6	-
ΑΝΟΙΧΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	5.7	5.7	6.1	413	-	17.1	4.0	4.0	-	-	-	-
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΓΕΝΕΤΙΚΗΣ	8.3	5.2	8.1	184	-	12.9	12.6	12.6	-	1.4	10.0	-
ΣΥΝΟΛΟ	97.9	45.0	85.9	3,273	1.2	321.8	121.8	124.1	-	6.6	110.6	-

Πίνακας 4β: Κυριότεροι Αριθμοδείκτες

	Κρατική Χορηγία /Σύνολο Εσόδων %	Δαπάνες προσωπικού /Συνολικές Δαπάνες %
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ	63.33	67.97
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ	84.65	64.42
ΑΝΟΙΧΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	50.34	60.27
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΓΕΝΕΤΙΚΗΣ	61.48	64.29

B. Κρατικές Επιχειρήσεις Ιδιωτικού Δικαίου (ΚΕΙΔ)

Οι Κρατικές Επιχειρήσεις Ιδιωτικού Δικαίου διακρίνονται σε:

- α. Κρατικές Επιχειρήσεις που ασκούν εμπορική δραστηριότητα και
- β. Κρατικές Επιχειρήσεις που εφαρμόζουν κυβερνητική πολιτική.

Για αξιολόγηση των δημοσιονομικών κινδύνων που προέρχονται από ΝΠΔΔ και με βάση τις ελεγμένες οικονομικές τους καταστάσεις ή προκαταρκτικές μη ελεγμένες καταστάσεις ετοιμάστηκαν οι πίνακες που ακολουθούν. Ο πρώτος πίνακας για κάθε υποκατηγορία παρουσιάζει διάφορα οικονομικά στοιχεία⁵ για τα έσοδα, τις δαπάνες, τις υποχρεώσεις προς τρίτους, τρέχοντες και μεσοπρόθεσμες, το προσωπικό, κλπ. Με βάση τα στοιχεία του πρώτου πίνακα εξάγονται ορισμένοι αριθμοδείκτες που παρουσιάζονται στον πίνακα β για κάθε υποκατηγορία οι οποίοι δίνουν χρήσιμες πληροφορίες για την οικονομική ευρωστία του Οργανισμού. Οι αριθμοδείκτες αυτοί αφορούν το ύψος της κρατικής χορηγίας σε σχέση με το σύνολο των

⁵ Οι παύλες (-) υποδηλώνουν ότι δεν εφαρμόζεται ενώ τα κενά ότι ο οργανισμός δεν έχει αποστείλει τα στοιχεία. Τα μηδενικά είναι πάρα πολύ μικρά ποσά τα οποία μηδενίζονται λόγω στρογγυλοποίησης.

εσόδων, τις δαπάνες προσωπικού σε σχέση με τις συνολικές δαπάνες, το κυκλοφορούν ενεργητικό σε σχέση με τις τρέχουσες υποχρεώσεις και το χρέος προς ίδια κεφάλαια.

Συνολικά, οι οντότητες αυτές απασχολούν περίπου 105 εργαζομένους και έχουν ετήσιο προϋπολογισμό περίπου €15,2 εκ. ευρώ. Η μεγαλύτερη οντότητα έχει 46 εργαζομένους και η μικρότερη 5. Οι πλειοψηφία των ΚΕΙΔ καλύπτουν τις δαπάνες τους από κρατική χορηγία μέσω του κρατικού προϋπολογισμού. Το ύψος της χορηγίας ανερχόταν το 2016 στα €18,4 εκ.

(α) Κρατικές Επιχειρήσεις που ασκούν εμπορική δραστηριότητα

Πίνακας 5α: Οικονομικά Στοιχεία

	Ύψος Κρατικής Χορηγίας (€ εκ.)	Έσοδα μη συμπεριλαμβανομένης Κρατικής Χορηγίας (€ εκ.)	Κέρδη προ τόκων, φόρων, και αποσβέσεων (EBITDA) (€ εκ.)	Μισθολόγιο (€ εκ.)	Αριθμός προσωπικού (μόνιμοι, συμβασιούχοι, ωρομίσθιοι)	Πληρωθείσες Συντάξεις (€ εκ.)	Ενεργητικό (Assets) (€ εκ.)	Τακτικές/ Διοικητικές δαπάνες για το 2016 (€ εκ.)	Σύνολο Δαπανών για το 2016 (€ εκ.)	Καθαρό χρέος (€ εκ.)	Τρέχουσες Υποχρεώσεις (€ εκ.)	Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις (€ εκ.)	Κρατικές Εγγυήσεις (31/12/2016) (€ εκ.)
ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ	1.6	-	0.8	0.2	5	-	1.0	0.2	0.7	-	0.2	-	-
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ	-	-	-1.8	0.6	11	-	1.4	1.8	1.8	-	0.3	-	-
ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗΣ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΕΙΔΩΝ ΛΤΔ													
ΣΥΝΟΛΟ	1.6	-	-1.0	0.7	16	-	2.4	2.0	2.5	-	0.5	-	-

Πίνακας 5β: Κυριότεροι Αριθμοδείκτες

	Κρατική Χορηγία /Σύνολο Εσόδων %	Δαπάνες προσωπικού /Συνολικές Δαπάνες %	Κυκλοφορούν Ενεργητικό /Τρέχουσες Υποχρεώσεις %	Δανεισμός προς ίδια κεφάλαια
ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ	-	21.43	4.50	0.20
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ ΚΥΠΡΟΥ	-	32.47	4.27	0.21
ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗΣ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΕΙΔΩΝ ΛΤΔ				

(β) Κρατικές Επιχειρήσεις που εφαρμόζουν την κυβερνητική πολιτική

Πίνακας 6α: Οικονομικά Στοιχεία

	Ύψος Κρατικής Χορηγίας (€ εκ.)	Εσοδα μη συμπεριλαμβανόμενης Κρατικής Χορηγίας	Κέρδη προ τόκων, φόρων, και αποσβέσεων (ΕΒΙΤΔΑ) (€ εκ.)	Μισθολόγιο (€ εκ.)	Αριθμός προσωπικού (μόνιμοι, συμβασιούχοι, ωρομίσθιοι)	Πληρωθείσες Συντάξεις (€ εκ.)	Ενεργητικό (Assets) (€ εκ.)	Τακτικές/ Διοικητικές δαπάνες για το 2016 (€ εκ.)	Σύνολο Δαπανών για το 2016 (€ εκ.)	Καθαρό χρέος (€ εκ.)	Τρέχουσες Υποχρεώσεις (€ εκ.)	Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις (€ εκ.)	Κρατικές Εγγυήσεις (31/12/2016) (€ εκ.)
ΙΔΡΥΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ	0.4	0.6	0.2	0.5	14	-	0.3	0.8	0.8	-	0.3	-	-
ΙΔΡΥΜΑ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	13.7	0.6	5.3	2.0	46	-	30.4	9.2	9.3	-	0.7	-	-
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	1.9	-	0.4	0.4	12	-	0.9	0.6	1.6	-	-	-	-
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ	0.8	0.3	0.1	0.7	17	-	1.2	1.0	1.0	-	0.1	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	16.8	1.5	5.9	3.6	89	-	32.8	11.7	12.7	-	1.1	-	-

Πίνακας 6β: Κυριότεροι Αριθμοδείκτες

	Κρατική Χορηγία /Σύνολο Εσόδων %	Δαπάνες προσωπικού /Συνολικές Δαπάνες %	Κυκλοφορούν Ενεργητικό /Τρέχουσες Υποχρεώσεις %	Δανεισμός προς ίδια κεφάλαια
ΙΔΡΥΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ	40.24	63.55	1.00	-
ΙΔΡΥΜΑ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	96.00	21.00	42.12	0.02
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	-	28.06	-	-
ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ	72.22	63.11	4.13	0.06

Γ. Ίδρυμα

Το Ίδρυμα Συμφωνική Ορχήστρα Κύπρου ιδρύθηκε από την Κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας, ως ειδικός μη-κερδοσκοπικός οργανισμός ιδιωτικού δικαίου για θέματα ανάπτυξης και προώθησης της τέχνης της ορχηστρικής μουσικής, της αναβάθμισης της μουσικής ζωής και της μουσικής παιδείας του τόπου και της περαιτέρω εμπλοκής της κοινωνίας στις μουσικές δραστηριότητες. Εργοδοτεί 50 υπαλλήλους και ο ετήσιος προϋπολογισμός του ανέρχεται στα €2,8 εκ. εκ περίπου των οποίων τα €1,8 εκ. καλύπτουν τις τακτικές/ λειτουργικές του δαπάνες. Κύριος χορηγός του Ιδρύματος είναι το Κράτος με κρατική χορηγία ύψους €2,6 εκ., η οποία καλύπτει όλα τα βασικά έξοδα λειτουργίας του Ιδρύματος και των Ορχηστρών.

Δ. Καταπίστευμα

Το Ογκολογικό Κέντρο Τράπεζας Κύπρου αποτελεί καταπίστευμα μεταξύ του Ιατρικού Ιδρύματος Τράπεζας Κύπρου και της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η αποστολή του είναι η:

- αντιμετώπιση και θεραπεία του καρκίνου με σύγχρονες μεθόδους,
- συνεργασία με τα κρατικά νοσοκομεία, ιδιωτικές κλινικές και τους συνδέσμους που στηρίζουν τους ασθενείς,
- ανάπτυξη ερευνητικών και εκπαιδευτικών προγραμμάτων και
- ανάπτυξη πρωτοβουλιών και συμμετοχή σε προγράμματα πρόληψης και έγκαιρης διάγνωσης του καρκίνου.

Εργοδοτεί 217 υπαλλήλους και ο ετήσιος προϋπολογισμός του ανέρχεται στα €30 εκ. εκ των οποίων τα €29,4 εκ. καλύπτουν μισθούς, τακτικές/ λειτουργικές δαπάνες περιλαμβανομένων και των φαρμάκων. Κύριος χορηγός του Ογκολογικού Κέντρου είναι το Κράτος το οποίο χορηγεί το Ογκολογικό τόσο σε χρήμα όσο και σε είδος (φάρμακα).

Ανάλυση Κινδύνων

Οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι που μπορεί να προκύψουν από τη λειτουργία των πιο πάνω οντοτήτων είναι οι ακόλουθοι:

- Για τις οντότητες που πραγματοποιούν εμπορικές δραστηριότητες οι κίνδυνοι προέρχονται κυρίως από:
 - (α) πιθανή μείωση της κερδοφορίας τους θα επιφέρει μείωση των εισοδημάτων για το κράτος είτε αυτά προέρχονται από μερίσματα ή/και καταβολή άμεσων και έμμεσων φορολογιών.
 - (β) σε περίπτωση που πραγματοποιηθεί ζημιά για σειρά ετών είναι πιθανόν να επιβαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό και κατ' επέκταση τις δημοσιονομικές προοπτικές αφού το κράτος είναι πιθανό να κληθεί να καλύψει τις ζημιές αυτές μέσω κρατικής χορηγίας.
 - (γ) η ζημιογόνα πορεία των οντοτήτων αυτών πιθανόν να επηρεάσει την ρευστότητα τους και κατ' επέκταση την ικανότητα τους για την έγκαιρη αποπληρωμή των υποχρεώσεων τους προς τους πιστωτές τους. Εάν το κράτος έχει εγγυηθεί οποιαδήποτε υποχρέωση προς πιστωτές πιθανόν να κληθεί να καταβάλει το ανάλογο ποσό. Εάν αυτό επισυμβεί θα έχει αρνητικό αντίκτυπο στα δημόσια οικονομικά.

- Η πιθανή αύξηση των λειτουργικών και κεφαλαιουχικών δαπανών από οντότητες που δεν πραγματοποιούν εμπορικές δραστηριότητες (άρα δεν έχουν σημαντικά εισοδήματα) θα επηρεάσει αρνητικά τα δημόσια οικονομικά αφού το κράτος θα κληθεί να καταβάλει αυξημένες χορηγίες.
- Τα αναλογιστικά ελλείμματα των ΝΠΔΔ για κάλυψη των συνταξιοδοτικών ωφελημάτων των υπαλλήλων τους, και ιδιαίτερα των ΝΠΔΔ που καλύπτουν τις δαπάνες τους με κρατική χορηγία.

Μέτρα Μετριασμού Των Κινδύνων

- Συνεχής παρακολούθηση και έλεγχος των οικονομικών αποτελεσμάτων των πιο πάνω οντοτήτων. Το Υπουργείο Οικονομικών συλλέγει σε τακτική βάση οικονομικά στοιχεία για όλες τις οντότητες.
- Τακτή ενημέρωση των ΔΣ για τα οικονομικά τους αποτελέσματα ανά τρίμηνο και εντοπισμό πιθανών κινδύνων που προκύπτουν από τα αποτελέσματα αυτά και εισηγήσεις για μετριασμό των κινδύνων αυτών.
- Ενημέρωση του αρμόδιου Υπουργείου για τα οικονομικά αποτελέσματα του οργανισμού και τους πιθανούς κινδύνους και τις επιπτώσεις που αυτοί επιφέρουν στον οργανισμό ή στην οικονομία γενικότερα και εισηγήσεις με τα μέτρα μετριασμού των κινδύνων.
- Ενημέρωση του Υπουργικού Συμβουλίου για πιθανούς οικονομικούς κινδύνους που αντιμετωπίζει ο οργανισμός.
- Θέσπιση ή/και αναβάθμιση εσωτερικών κανονισμών που αφορούν την εύρυθμη λειτουργία των πιο πάνω οργανισμών.
- Ενίσχυση νομοθετικού πλαισίου για την εύρυθμη λειτουργία των πιο πάνω οντοτήτων μέσω του Νομοσχεδίου με τίτλο «Ο Περί Δημόσιων Οργανισμών και Κρατικών Επιχειρήσεων Νόμος του 2015» το οποίο εκκρεμεί στη Βουλή των Αντιπροσώπων για ψήφιση. Το Νομοσχέδιο, μεταξύ άλλων, προνοεί την αξιολόγηση των στρατηγικών σχεδίων των ΔΟ και ΚΕ και την κατάρτιση γενικών κανόνων στρατηγικού σχεδιασμού, λογοδοσίας και δημοσιονομικής διαχείρισης. Επίσης προνοεί τη χάραξη της κυβερνητικής πολιτικής σε σχέση με τους ΔΟ και τις ΚΕ, καθώς και τον έλεγχο της οικονομικής επίδοσης τους και επίβλεψη της χρηματοοικονομικής διαχείρισης και εταιρικής διακυβέρνησης των οργανισμών και των επιχειρήσεων αυτών, με στόχο τη:
 - (α) διαχείριση των δημοσιονομικών κινδύνων που προκύπτουν από τους ΔΟ και τις ΚΕ, με αποτελεσματικό και αποδοτικό τρόπο, και
 - (β) διασφάλιση της αποτελεσματικότητας και διαφάνειας στη διαχείριση των μετοχών και δικαιωμάτων που κατέχει η Δημοκρατία σε ΔΟ και ΚΕ.

Πληροφορίες

Οι Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΑΤΑ) αποτελούν μέρος της Γενικής Κυβέρνησης. Υπάρχουν 39 Δήμοι εκ των οποίων οι 9 είναι κατεχόμενοι και 487 Κοινοτικά Συμβούλια, εκ των οποίων τα 137 είναι κατεχόμενα. Οι Δήμοι και τα Κοινοτικά Συμβούλια ετοιμάζουν τους δικούς τους προϋπολογισμούς. Οι προϋπολογισμοί των Δήμων εγκρίνονται από κοινού από τους Υπουργούς Εσωτερικών και Οικονομικών και οι προϋπολογισμοί των Κοινοτικών Συμβουλίων από τον Υπουργό Εσωτερικών (Έπαρχοι) και τον Υπουργό Οικονομικών σύμφωνα με τον περί Δημοσιονομικής Ευθύνης και του Δημοσιονομικού Πλαισίου Νόμο και τους περί Δήμων και περί Κοινοτήτων Νόμους.

Για κάλυψη των λειτουργικών δαπανών των προϋπολογισμών τους, παραχωρείται κρατική χορηγία, η κατανομή της οποίας γίνεται από το Υπουργείο Εσωτερικών σύμφωνα με πληθυσμιακά κριτήρια.

Το Κράτος διαχρονικά παρέχει κρατική χορηγία στις Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης όπως φαίνεται στον πίνακα πιο κάτω:

Χορηγία στις ΑΤΑ⁶

	2010 (€ εκ.) πραγμ.	2011 (€ εκ.) πραγμ.	2012 (€ εκ.) πραγμ.	2013 (€ εκ.) πραγμ.	2014 (€ εκ.) πραγμ.	2015 (€ εκ.) πραγμ.	2016 (€ εκ.) πραγμ.	2017 (€ εκ.) προϋπ.
Ετήσια Κρατική Χορηγία σε Δήμους ⁷	143,9	135,4	113,5	96,0	80,8	80,8	77,5	77,6
Ετήσια Κρατική Χορηγία σε Κοινότητες	7,8	6,5	5,6	14,0 ⁸	16,8	16,9	17,6	16,6
Σύνολο	151,7	141,9	119,1	110,0	97,6	97,7	95,1	94,2

⁶ Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών

⁷ Πέραν της χορηγίας που παραχωρείται για κάλυψη λειτουργικών δαπανών, περιλαμβάνει και χορηγίες για άλλους συγκεκριμένους σκοπούς, όπως χορηγία έναντι απώλειας επαγγελματικού φόρου φυσικών προσώπων, χορηγία έναντι απώλειας διατυλίων κλπ.

⁸ Μέχρι το 2012 η κρατική χορηγία των Δήμων και των Κοινοτήτων ήταν ενιαία σε ένα κονδύλι στον Προϋπολογισμό.

ΑΤΑ – Δήμοι

Η ανάλυση που ακολουθεί αφορά μόνο τους τριάντα (30) ελεύθερους Δήμους (και όχι τους κατεχόμενους και τις κοινότητες). Πρόσθετα, οι Δήμοι έχουν κατηγοριοποιηθεί σύμφωνα με πληθυσμιακά στοιχεία της τελευταίας απογραφής πληθυσμού του 2011.

Για αξιολόγηση των δημοσιονομικών κινδύνων που προέρχονται από τους Δήμους και με βάση τις ελεγμένες οικονομικές τους καταστάσεις ή προκαταρκτικές μη ελεγμένες καταστάσεις ετοιμάστηκαν οι πίνακες που ακολουθούν. Ο πρώτος πίνακας παρουσιάζει διάφορα οικονομικά στοιχεία για τα έσοδα, τις δαπάνες, το προσωπικό, κλπ. Με βάση τα στοιχεία του πρώτου πίνακα εξάγονται ορισμένοι αριθμοδείκτες που παρουσιάζονται στον πίνακα β οι οποίοι δίνουν χρήσιμες πληροφορίες για την οικονομική ευρωστία των Δήμων. Οι αριθμοδείκτες αυτοί αφορούν το ύψος της κρατικής χορηγίας σε σχέση με το σύνολο των εσόδων και τις δαπάνες προσωπικού σε σχέση με τις συνολικές δαπάνες.

Σε γενικές γραμμές, οι τριάντα (30) Δήμοι εργοδοτούν 3,275 εργαζομένους όπου ο μεγαλύτερος Δήμος απασχολεί 458 εργαζομένους και ο μικρότερος 12.

Η κρατική χορηγία που παραχωρήθηκε στους Δήμους το 2016 ανήλθε στα €71,6 εκ. Όπως φαίνεται στον πιο κάτω πίνακα η κρατική χορηγία προς τους Δήμους αποτελεί σημαντικό κομμάτι των συνολικών τους εσόδων γεγονός που τους καθιστά ουσιαστικά οικονομικά εξαρτώμενους από το Κράτος.

Το μισθολόγιο καλύπτει το 46,2% των δαπανών τους ενώ οι υπόλοιπες λειτουργικές τους δαπάνες καλύπτουν περίπου το 44%. Κατ' επέκταση οι δαπάνες προσωπικού και οι λειτουργικές δαπάνες αποτελούν το σημαντικότερο ποσοστό των δαπανών των Δήμων. Διευκρινίζεται ότι στις λειτουργικές δαπάνες περιλαμβάνονται και οι δαπάνες που σχετίζονται με την παροχή υπηρεσιών προς τους πολίτες (καθαριότητα, κοινωνικές υπηρεσίες, πολιτιστικές εκδηλώσεις κ.ά.).

Όσον αφορά τις μακροχρόνιες υποχρεώσεις των Δήμων προς την κυβέρνηση και τα άλλα πιστωτικά ιδρύματα αυτές ανέρχονται σε €279,1 εκ. και αφορούν δάνεια που συνάφθηκαν είτε με κυβερνητική εγγύηση είτε χωρίς κυβερνητική εγγύηση για υλοποίηση αναπτυξιακών έργων.

Τέλος, το αναλογιστικό έλλειμμα του ταμείου συντάξεως τους ανέρχεται στα €156 εκ. Το μεγαλύτερο μέρος της οφειλής προέρχεται κυρίως από τους μεγάλους Δήμους.

Πίνακας 1α: Οικονομικά Στοιχεία

Κατηγοριοποίηση Δήμων βάσει του πληθυσμού	Ύψος Κρατικής Χορηγίας (€ 000)	Έσοδα μη συμπεριλαμβανόμενης Κρατικής Χορηγίας (€ 000)	Λειτουργικές Δαπάνες (€ 000)	Μισθολόγιο (Συνολικό κόστος εργοδότη) (€ 000)	Κόστος Συντάξεων (€ 000)	Αριθμός προσωπικού (μόνιμοι, συμβασιούχοι, έκτακτοι, αορίστου, ωρομίσθιοι)	Ενεργητικό (Assets) (€ 000)	Σύνολο Δαπανών για το 2016 (€ 000)	Αναλογιστικό (Έλλειμμα)/ Πλεόνασμα (€ 000)
Πληθυσμός κάτω των 10.000	11.983	34.135	18.132	13.707	0.218	484	107.953	41.600	-6.330
Πληθυσμός 10.001 - 30.000	21.000	49.449	30.184	29.811	1.166	937	152.660	65.878	-17.273
Πληθυσμός άνω των 30.001	38.586	93.701	53.685	64.932	7.132	1,854	546.794	127.146	-132.410
ΣΥΝΟΛΟ	71.569	177.286	102.001	108.451	8.515	3,275	807.408	234.624	-156.014

Πίνακας 1β: Κυριότεροι Αριθμοδείκτες

	Κρατική Χορηγία /Σύνολο Εσόδων %	Δαπάνες προσωπικού/ Συνολικές Δαπάνες %
Πληθυσμός κάτω των 10.000	25.98	32.95
Πληθυσμός 10.001 - 30.000	29.81	45.25
Πληθυσμός άνω των 30.001	29.17	51.07

Ανάλυση Κινδύνων

- Η μείωση της κρατικής χορηγίας σε συνδυασμό με τη μείωση των άλλων εσόδων των Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης λόγω της οικονομικής κρίσης που προέρχονται από φορολογίες και τέλη επηρεάζει αρνητικά την ρευστότητα των ΑΤΑ και κατ' επέκταση την ικανότητα τους για την έγκαιρη αποπληρωμή των υποχρεώσεων στους πιστωτές τους.
- Στις 31/3/2017 το συνολικό υπόλοιπο των οφειλόμενων εγγυημένων δανείων των οποίων η δόση καταβάλλεται από τους πρωτοφειλέτες (ΑΤΑ) ανέρχεται σε €174,6 εκ. και περιλαμβάνεται στο χρέος της Γενικής Κυβέρνησης. Έχει αποφασιστεί η αποπληρωμή των εγγυημένων δανείων από το κράτος.
- Από τις τελευταίες διαθέσιμες αναλογιστικές μελέτες προκύπτει ότι μεγάλος αριθμός Δήμων παρουσιάζουν αναλογιστικά ελλείμματα στις συντάξεις οπότε σε περίπτωση που Δήμος αδυνατεί να ανταπεξέλθει στις υποχρεώσεις προς τους εργοδοτούμενους του τότε το κράτος θα κληθεί να καλύψει τις υποχρεώσεις αυτές. Αυτό θα πρέπει να επιλυθεί με μακροχρόνιο σχεδιασμό ασχέτως αν δεν επηρεάζει άμεσα τα συνταξιοδοτικά ωφελήματα των εργοδοτούμενων των Δήμων και φαινομενικά συνιστά αναλογιστικά ποσά που θα απαιτηθούν σε μακροχρόνια βάση.

Μέτρα Μετριασμού Των Κινδύνων

- Στα πλαίσια της μεταρρύθμισης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, αναμένεται ότι θα προκύψουν σοβαρές εξοικονομήσεις μέσω της υποχρεωτικής ενοποίησης κοινών υπηρεσιών, της βελτίωσης της αποδοτικότητας και της παραγωγικότητας. Η οικονομική αυτοτέλεια των Δήμων εκτιμάται ότι θα συμβάλει στη μείωση της εξάρτησης των Δήμων από το Κράτος και στην καλύτερη διαχείριση των οικονομικών τους.
- Η περαιτέρω μείωση των λειτουργικών δαπανών και ο περιορισμός αύξησης των δαπανών προσωπικού των ΑΤΑ που αποτελούν το 80% των συνολικών δαπανών τους θα οδηγήσουν στη βελτίωση των οικονομικών τους και στη δυνατότητα πληρωμής των υποχρεώσεων τους προς διάφορους πιστωτές, ειδικά τα δάνεια τα οποία έχουν συνάψει τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό για τα διάφορα αναπτυξιακά έργα που εκτελούν ή προγραμματίζουν να εκτελέσουν.
- Με την ανάπτυξη και εφαρμογή αποτελεσματικών μηχανισμών παρακολούθησης των οικονομικών δεδομένων των Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και ειδικά τον έλεγχο των δαπανών.
- Εντατικοποίηση των ενεργειών για είσπραξη των καθυστερημένων οφειλών προς τους Δήμους και παροχή πρόσθετων εργαλείων (νομοθετικών) για τη βελτίωση της εισπραξιμότητας.
- Η ανάπτυξη και εφαρμογή ενός μεσοπρόθεσμου και μακροπρόθεσμου στρατηγικού σχεδίου για πιο ορθολογιστική λειτουργία των Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης σύμφωνα με τις οικονομικές δυνατότητες του κάθε Δήμου. Ο κάθε Δήμος θα πρέπει να ετοιμάζει και να υλοποιεί ένα ορθολογιστικό προϋπολογισμό εντός των οικονομικών του δυνατοτήτων.
- Με σκοπό την πλήρη χρηματοδότηση των Ταμείων Συντάξεων και εξάλειψης των ελλειμμάτων οι Δήμοι θα πρέπει να χρηματοδοτούν το Αναλογιστικό τους Έλλειμμα με ετήσιες καταβολές μέσω των προϋπολογισμών τους. Επίσης οι αναλογιστικές μελέτες θα πρέπει να επικαιροποιούνται μέσα σε εύλογα διαστήματα έτσι ώστε να ενημερώνονται για τη διαφοροποίηση του ύψους της συνεισφοράς τους.

ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ

Πληροφορίες

Οι Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα αντιπροσωπεύουν συμβατικά ρυθμισμένες συνεργασίες μεταξύ της Κυβέρνησης και του ιδιωτικού τομέα με σκοπό την παροχή δημόσιων υπηρεσιών, σύμφωνα με τις οποίες οι απαιτούμενοι πόροι υπόκεινται σε κατάλληλη διαχείριση και οι κίνδυνοι που απορρέουν κατανέμονται μεταξύ των εταίρων αναλόγως των αρμοδιοτήτων. Οι Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα της Κυβέρνησης που βρίσκονται σε ισχύ κατά τη διάρκεια του έτους 2016 παρουσιάζονται πιο κάτω:

Λεπτομέρειες	(Α) Αερολιμένες Λάρνακας και Πάφου	(Β) Μαρίνα Λεμεσού	(Γ) Μαρίνα Αγίας Νάπας
Περιγραφή σύμβασης	Ανάπτυξη και διαχείριση των αερολιμένων	Ανάπτυξη, λειτουργία, διαχείριση και εκμετάλλευση μαρίνας	Σχεδιασμός, κατασκευή, χρηματοδότηση, λειτουργία, διαχείριση και εκμετάλλευση μαρίνας
Ημερομηνία υπογραφής συμφωνίας	8.7.2005	Αρχική: 25.1.2008 Συμπληρωματική: 25.1.2010	27.4.2012
Ημερομηνία ισχύος συμφωνίας	12.5.2006	25.1.2008	27.4.2012
Περίοδος ισχύος συμφωνίας	25 έτη	53 έτη (από 25.1.2010) (2)	55 έτη
Διαμοιρασμός κόστους	Διαχειριστής:100%	Διαχειριστής:100%	Διαχειριστής:100%
Πραγματοποιηθέν/ αναμενόμενο κόστος κατασκευής έργου (συνολικό)	Φάση Ι €574,5 εκ.(κατασκευή αερολιμένων – ολοκληρώθηκε)	Φάση Ι €134,3 εκ. (μαρίνα και υποδομές - ολοκληρώθηκε)	Φάση Ι €82,8 εκ. (μαρίνα και υποδομές – σε εξέλιξη)
	Φάση ΙΙ €143,0 εκ. (επέκταση αερολιμένων – δεν ξεκίνησε)	Φάση ΙΙ €216,7 εκ. (οικιστική και εμπορική ανάπτυξη – σε εξέλιξη)	Φάση ΙΙ €137,2 εκ. (οικιστική και εμπορική ανάπτυξη – δεν ξεκίνησε)
	<u>Σύνολο €717,5 εκ.</u>	<u>Σύνολο €351,0 εκ.</u>	<u>Σύνολο €220,0 εκ.</u>

Λεπτομέρειες	(Α) Αερολιμένες Λάρνακας και Πάφου	(Β) Μαρίνα Λεμεσού	(Γ) Μαρίνα Αγίας Νάπας
Καθαρή αξία εισοδημάτων από το έργο (Κυβέρνησης)	(1)	Σταθερό: €51.260 ανά έτος, αναπροσαρμοσμένο κάθε έτος, βάσει του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή, και αυξημένο κάθε 10 έτη, κατά 3%	Σταθερό: €100.000 ανά έτος (πρώτη πληρωμή μετά το πέμπτο έτος), αναπροσαρμοσμένο κάθε έτος, βάσει του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή, και αυξημένο κάθε 10 έτη, κατά 3%
	Σταθερό: €3,5 εκ. ανά έτος, αναπροσαρμοσμένο κάθε 2 έτη, βάσει του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή	Σταθερό: €290.500 ετήσια, αναπροσαρμοσμένο κάθε 2 έτη, βάσει του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή	
	Μεταβλητό: 33% επί των ακαθάριστων εσόδων του Διαχειριστή	€21,2 εκ. έσοδα από τη μίσθωση οικιστικών μονάδων	Έσοδα από τη μίσθωση οικιστικών μονάδων
	Διαμοιρασμός κερδών βάσει προτύπων απόδοσης		
Εισπράξεις έτους	€36,8 εκ. (3)	€6,4 εκ.	€1,5 εκ.
Πληρωμές έτους	Δ/Ε	Δ/Ε	Δ/Ε
Δικαίωμα (option) ανανέωσης συμφωνίας	Όχι	Όχι	Όχι
Δικαίωμα τερματισμού συμφωνίας	Όχι	Κυβέρνηση (μόνο σε περίπτωση παράβασης των όρων της συμφωνίας)	Κυβέρνηση (μόνο σε περίπτωση παράβασης των όρων της συμφωνίας)

Λεπτομέρειες	(Α) Αερολιμένες Λάρνακας και Πάφου	(Β) Μαρίνα Λεμεσού	(Γ) Μαρίνα Αγίας Νάπας
<i>Κυριότητα έργου κατά τη λήξη της συμφωνίας</i>	Κυβέρνηση (5)	Κυβέρνηση (5)	Κυβέρνηση (5)
<i>Καθορισμός τελών</i>	Αεροναυτικά τέλη: αύξηση μόνο με έγκριση της Κυβέρνησης	Ελεύθερος καθορισμός από το Διαχειριστή	Ελεύθερος καθορισμός από το Διαχειριστή
	Μη αεροναυτικά τέλη: ελεύθερος καθορισμός, βασισμένος στο κόστος της υπηρεσίας που αφορά		

Λεπτομέρειες	(Δ) Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Λάρνακας	(Ε) Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Δεκέλειας	(ΣΤ) Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Λεμεσού
Περιγραφή σύμβασης	Ανακαίνιση, λειτουργία και πώληση νερού	Ανακαίνιση, λειτουργία, συντήρηση και πώληση νερού	Σχεδιασμός, κατασκευή, λειτουργία, συντήρηση και προμήθεια νερού
Ημερομηνία υπογραφής συμφωνίας	26.1.2012	30.9.2005 και 27.11.2007 (συμπληρωματική συμφωνία)	7.8.2009
Ημερομηνία έναρξης λειτουργίας	1.7.2015	20.5.2007	1.7.2012
Περίοδος ισχύος συμφωνίας	27 έτη (2 έτη για ανακαίνιση και 25 έτη για λειτουργία)	22 έτη (2 έτη για ανακαίνιση και 20 έτη για λειτουργία)	23 έτη (3 έτη για κατασκευή και 20 έτη για λειτουργία)
Διαμοιρασμός κόστους	Διαχειριστής: 100%	Διαχειριστής: 100%	Διαχειριστής: 100%
Πραγματοποιηθέν/ αναμενόμενο κόστος κατασκευής έργου (συνολικό)	€6 εκ.	€27,8 εκ.	€45,8 εκ.
Ελάχιστο ποσό πληρωτέο από την κυβέρνηση για κάλυψη κεφαλαιουχικού κόστους για ολόκληρη τη συμφωνία	€12,3 εκ.	€41,7 εκ.	€81,6 εκ.
Πληρωμές έτους	€4,7 εκ. (4)	€14,1 εκ. (4)	€10,9 εκ. (4)
Δικαίωμα (option) ανανέωσης συμφωνίας	Όχι	Όχι	Όχι
Δικαίωμα τερματισμού συμφωνίας	Κυβέρνηση έχει δικαίωμα πρόωρου τερματισμού και εξαγοράς της συμφωνίας	Κυβέρνηση έχει δικαίωμα πρόωρου τερματισμού και εξαγοράς της συμφωνίας	Κυβέρνηση έχει δικαίωμα πρόωρου τερματισμού και εξαγοράς της συμφωνίας
Κυριότητα έργου κατά τη λήξη της συμφωνίας	Κυβέρνηση (5)	Κυβέρνηση (5)	Κυβέρνηση (5)
Καθορισμός τελών	Σύμφωνα με προκαθορισμένες παραμέτρους (6)	Σύμφωνα με προκαθορισμένες παραμέτρους (6)	Σύμφωνα με προκαθορισμένες παραμέτρους (6)

Επεξηγήσεις:

(1) Αρχική εκτίμηση (τιμές 2006): Σταθερό €34,9 εκ, Μεταβλητό €609,1 εκ., Διαμοιρασμού κερδών €129,6 εκ., σύνολο €773,6 εκ.

(2) Η μίσθωση των οικιστικών μονάδων της Μαρίνας γίνεται για 125 έτη. Οι συμβάσεις μίσθωσης υπογράφονται από τον Ανάδοχο για τα πρώτα 53 έτη και από την κυβέρνηση για τα υπόλοιπα 72 έτη.

(3) Συμπεριλαμβάνονται στα *Ενοίκια, Δικαιώματα και Άλλοι Πρόσοδοι (Σημείωση 4 Άλλα Έσοδα)*. Αποτελούνται από Σταθερό εισόδημα €4 εκ. και Μεταβλητό εισόδημα μείον αποκοπές €32,8 εκ. Σταθερό εισόδημα €1 εκ. και Μεταβλητό εισόδημα €3,1 εκ., που εισπράχθηκαν μέσα στο έτος, αφορούν το έτος 2015. Πέραν των πιο πάνω, στα *Έσοδα από Προσφορά Υπηρεσιών και Αγαθών (Σημείωση 4 Άλλα Έσοδα)* συμπεριλαμβάνεται ποσό ύψους €3 εκ., από το οποίο τα €0,8 εκ. ήταν σχετικά με το έτος 2015, που εισπράχθηκε από την Κυβέρνηση κατά τη διάρκεια του έτους και αφορούσε παροχή υπηρεσιών από την Πυροσβεστική Υπηρεσία προς το Διαχειριστή. Ποσό ύψους €0,8 εκ., που αφορά παροχή υπηρεσιών για το έτος, εκκρεμεί κατά το τέλος του έτους.

(4) Συμπεριλαμβάνονται στις *Λειτουργικές Δαπάνες* στο Λογαριασμό Εισπράξεων και Πληρωμών. Δεν υπήρχαν οποιεσδήποτε Εκκρεμείς Υποχρεώσεις για το έτος.

(5) Τα έργα θα πρέπει να περιέλθουν στην Κυβέρνηση με ευθύνη του Διαχειριστή και να είναι απαλλαγμένα οποιωνδήποτε ελαττωμάτων.

(6) Το κράτος υποχρεούται κατά το ελάχιστο να αγοράζει μια καθορισμένη ποσότητα αφαλατωμένου νερού ή έχει το δικαίωμα να θέσει τη μονάδα σε εφεδρεία και να καταβάλλει στον Ανάδοχο ένα ελάχιστο ποσό για κάλυψη του κεφαλαιουχικού κόστους. Οι τιμές μονάδας ανά κυβικό μέτρο αναπροσαρμόζονται κάθε τρίμηνο βάσει των ακόλουθων παραμέτρων: (α) δείκτης εργατικών, (β) δείκτης καυσίμων και (γ) πραγματική κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας.

Λιμάνι και Μαρίνα Λάρνακας

Στις 3 Αυγούστου 2012 υπογράφηκε επιστολή (Freeze Letter) για την εμπορική συμφωνία παραχώρησης της Σύμβασης για την Ανάπτυξη του Λιμανιού και της Μαρίνας Λάρνακας.

Στις 8 Ιουλίου 2015 ο Υπουργός Μεταφορών, Επικοινωνιών και Έργων ανακοίνωσε την απόφαση της Κυβέρνησης να μην ανανεώσει την περίοδο ισχύος της προσφοράς της Κοινοπραξίας Ζήνων, η οποία έληξε στις 15 Ιουνίου 2015, λόγω αποτυχίας της Κοινοπραξίας να ανταποκριθεί στις δεσμεύσεις και στις υποχρεώσεις που είχε αναλάβει.

Αερολιμένες Λάρνακας και Πάφου

Σε περίπτωση που ο Ανάδοχος δεν είναι σε θέση να αποπληρώσει τα δάνεια του, η κυβέρνηση έχει υποχρέωση να καταβάλει στους δανειστές του Αναδόχου το 95% των οφειλόμενων δανείων. Σε τέτοια περίπτωση τα περιουσιακά στοιχεία του έργου μεταφέρονται στην κυριότητα της κυβέρνησης.

Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Λάρνακας

Υπάρχει απαίτηση από τον Ανάδοχο για μη κατάλληλη παράδοση από το Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων της μονάδας προς ανακαίνιση. Κατόπιν σχετικής εξέτασης από την Κεντρική Επιτροπή Αλλαγών και Απαιτήσεων (ΚΕΑΑ), η διαφορά θα επιλυθεί μέσω της διαδικασίας επίλυσης διαφωνιών (dispute resolution procedures) που προβλέπεται στο Συμβόλαιο.

Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Λεμεσού

Υπάρχει απαίτηση από τον Ανάδοχο για καθυστέρηση στην παραχώρηση του Εργοταξίου. Η απαίτηση εξετάστηκε από την ΚΕΑΑ και απορρίφθηκε.